

# ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος δωδέκατος

Συνδρομή ἑτησία : Ἐν Ἀθῆναις, πρ 10, ἐν ταῖς ἐπαρχαίαις πρ 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρ 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 ἰαννουαρίου ἐκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἐτησιαίαι. — Τραπέζιον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6

13 Σεπτεμβρίου 1881

## Η ΜΗΤΡΙΑ ΤΟΥ ΕΔΜΟΝΔΟΥ

Διήγημα

Ὅτε ἡ γηραιὰ βαρονίσ Δουπλαντὴ ἀφίκετο εἰς τὴν ἐν Πλουριέερῃ ἰδιοκτησίαν τῆς μετὰ τῆς Λεοντίνης Δουβάλ, αἱ κακαὶ γλῶσσαι τῆς πόλεως ταύτης ἤρχισαν τὰ σχόλιά των.

— Κύτταξε γενναιότητα ποῦ σοῦ ἔχει αὐτὴ ἡ κόρη! ἔλεγον. Νὰ ἐμβῇ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς βαρονέσσας, γιὰ νὰ τῆς κρατῇ συντροφιά. Μὰ αὐτὸ εἶνε βάσανο, εἶνε σωστὴ κόλασις. Τί στρίγλα ποῦ εἶνε αὐτὴ ἡ γρηὰ βαρονέσα! Αἶ, καμμιὰ δοῦλα δὲν τῆς βαστάει· τοὺς ὑπηρέτας δὲ μῆνας δὲν τοὺς εὐρίσκει ὡς τὸ σπῆτί της.

— Μὴ σὲ μέλη· ὅσον ἀνδροκαμωμένη κι' ἂν ᾔνε, δὲν θὰ φάγῃ κ' αὐτὴ πολλὰ ψωμιὰ ἐδῶ.

— Μὰ ἀπὸ ποῦ ἐξεκίνησεν ἡ κακόμοιρη καὶ ἤλθε κ' ἐχώθηκε μέσα σὲ τέτοια σφηκοφωλιά;

— Ποῖος ἤθελες νὰ τῆς εἰπῇ τί βάσανα ἔχει νὰ ὑποφέρῃ; . . Ἐρχεται ἀπὸ τὸ Ὀριλάκ. Εἶνε, λέγουν, κόρη ἐνὸς ὅπου ἐχρεωκόπησε . . .

— Λέγουν ὅτι ἔχει ἀνατροφὴν καθὼς πρέπει· ἔχει καὶ δῖπλωμα.

— Καὶ ἀπὸ ἀγάπη τῆς φιλοσοφίας λέγεις νὰ ἤλθε ἐδῶ;

— Καθόλου· ἔχει ἀνάγκην νὰ κερδήσῃ τὸ ψωμί της. Φαντάσου μία νέα εἴκοσι πέντε ἐτῶν, χωρὶς εἴκοσι πέντε λεπτὰ εἰσόδημα. Τί ἤθελες νὰ κάμῃ διὰ νὰ ζήσῃ;

— Ἄ! ναί! εἰς αὐτὸ δὲν λέγω τίποτε· ἔχεις δίκαιον· ἡ δυστυχὴς! εἶδες καὶ τί ἄσχημὴ ποῦ εἶνε;

— Ἐγὼ νὰ σοῦ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, δὲν τὴν εὐρίσκω τόσον ἄσχημην.

— Ἐλα δὰ, ἀστειεύεσαι. . .

— Ὅχι, ἀλήθειαν, πρῶτον ἔχει ὠραία μάτιζ. . .

— Ἄν δὲν προφθάσῃ καὶ τῆς τὰ βγάνει ἡ βαρονέσα.

Ἡ Λεοντίνη Δουβάλ οὐδόλως προσέχουσα πρὸς τὰς περιέργους ἐπαρχιώτιδας, αἵτινες τοσοῦτον περὶ αὐτῆς ἐπολυπραγμόνουν, ἀφωσιώθη εὐσταθῶς εἰς τὰ ἐπίμοχα αὐτῆς καθήκοντα. Ἐποτίσθη πικρίας πολλὰς γενομένη ἀκόλουθος γυναικὸς, ἣν ἡ ἀσθενεία καὶ ἡ ἡλικία εἶχον καταστήσει ὀξύχολον. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ συχρότης τῶν βρασάνων ἡλάττωσε τὴν δριμύτητα αὐτῶν. Ὅ,τι κατ' ἀρ-

χὰς ἐθεώρησεν ὡς προσβολὴν, κατόπιν τὸ θεώρησεν ὡς γεροντικὴν ἰδιοτροπίαν. Ἐξανέστη κατὰ τῶν πρώτων ὕβρεων, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἐπέβαλε σιγὴν εἰς τὴν ὀργὴν της, ἥτις ἦτο τὸν ἴδιον ἐαυτῆς χαρακτήρα, συνέσχεν ἐαυτὴν, εἶτα δ' ἐκάμφθη. Χρηματίσασα ἄλλοτε ὑποδιδασκάλισσα, ἐγνώριζε τὰ παιδιὰ, φαντασιόπληκτα πάντοτε καὶ σκληρά· παιδαγωγὸς δὲ γενομένη νῦν ἐδόμηκοντοῦτιδος γράδος, ἀνεγνώρισεν ὅτι οἱ γέροντες ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ παιδιὰ, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ χρόνος, οἱμοί! κατέστησεν αὐτοὺς ἀνιάτους. Ὡκαίρει τὴν δέσποινάν της τοιαύτην οὖσαν, οἰκτείραςα δὲ συνεχώρησεν αὐτήν. Ἐπιπληττομένη καὶ ὑβρίζουμένη ἀναιτίως ἀπεσύρετο καὶ ἔκλειε κρύφα, ἐπανήρχετο δ' ἅμα ξηραινομένων τῶν δακρύων της. Κατ' ἀρχὰς ἐξεπλήρου ἐξ εὐθύτητος τὸ καθήκον αὐτῆς ὡς ἐμπίσθου, εἶτα δὲ προσηλώθη εἰς αὐτὸ ἐξ ὀδύνης. Ἡ νεάνις αὕτη ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν δυστυχὴς, οὐδὲν οὐδέποτε δὲ ἡγάπησεν αὐτήν, πρὸ ὀλίγου δὲ οὐδὲ τὸν ἄρτον αὐτῆς εἶχεν ἀσφαλῆ· ἡ οἰκία ἐκείνη παρέστη αὐτῇ ὡς ἄσυλον, ἡ γρηὰ ἐκείνη ὡς ὃν χρῆζον περιποιήσεως, ἐν δὲ τῇ θέσει αὐτῆς — ὅσον ἐπίμοχος καὶ ἂν ᾔτο — εὖρε δεσμὸν συνδέοντα αὐτὴν πρὸς τοὺς ὁμοίους της· ἐν τῇ αὐταπαρνήσει αὐτῆς ἐνυπῆρχε ποιά τις εὐγνωμοσύνη. Ὁ ναυαγὸς ἐν τῇ ἐσχάτῃ τοῦ κινδύνου στιγμῇ εὐρίσκει ἀπαλότατον ὡς βελούδον τὸν διασχίζοντα τὴν χεῖρά του αἰχμηρὸν βράχον, οὗτινος δράττεται πρὸς σωτηρίαν του.

Ὁ βίος τῆς κυρίας Δουπλαντῆ ἦτο διηνεκὴς φιλονεικία· αἱ θεράπαιναι τῆς ἀπῆλθον πᾶσαι ἐναλλάξ σκυθρωπαὶ καὶ βραγχναί. Προσέλαβε τὴν Λεοντίνην, ὡς δεξιὸς σφαίροβόλος ἐπὶ ζήτησιν καὶ ἀνευρίσκει ἐφάμιλλον ἀντίπαλον ὅπως ἀνταποστείλῃ αὐτῇ τὴν σφαῖραν. Ἡλπίζεν ὅτι μετ' αὐτῆς θὰ εἶχεν ὠραίας διενέξεις σιγῆς, κρίνουσα ὅτι ἡ Λεοντίνη ὡς διδασκάλισσα θὰ εἶχε πάντως ἱκανὴν περὶ τὸ ἀνταπαντᾶν τὸ λῆμα καὶ προπέτειαν. . . . Καὶ ὅμως τίποτε· ἡ βαρονίσ μετ' ὅλον τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιλογίας αὐτῆς ἄχρι τῆς ὑψίστης τῆς τέχνης τελειότητος ἀναχθέν, μόνον ἀψιμαχίας τινὰς κατώρθωσε νὰ προκαλέσῃ· βραδύτερον δὲ οὐδέν.

Ἡ ἐπίμοχος καὶ ἀναλλοίωτος αὕτη σιγὴ τὴν ἀπεστόμωσεν· αἱ ὑπὸ μορφήν μονολόγων ἐριδες ἐφάνησαν αὐτῇ ἥμοιροι θεληγέτρων καὶ πληκτι-



κώπαται. Ἐν τούτοις, δολίως ἐξαπατηθεῖσαν ὑπολαμβάνουσα ἑαυτήν, ἔμελλε νὰ ἐκσφενδονήσῃ κατὰ τῆς στωικῆς καὶ ἀνεπιψόγου ἀκολούθου αὐτῆς τοὺς μύδρους τῆς ὀργῆς της, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφρασε διότι αἴφνης τῇ ἐπῆλθε γενικὴ τῶν μελῶν αὐτῆς παραλυσία. Δαμασθεῖσα σχεδὸν, ἐγκατελείφθη τότε εἰς τὰς προθύμους περιποιήσεις τῆς Λεοντίνης, καὶ ἠρκέσθη ὀχληροτάτη μόνον οὕσα.

Τῶν κατοίκων λοιπὸν αἱ προσδοκίαι διεψεύσθησαν· ἡ παιδαγωγὸς δὲν ἀπῆλθε. Συνεταράχθησαν μάλιστα βραδύτερον ὅτε ἡ βαρονὶς ἐφάνη ἐν τῷ δημοσίῳ κήπῳ. Τὴν μικρὰν τῆς ἄμαζαν ἔσυρε θεράπων μὲν πρὸ τριῶν μηνῶν εἰς τὴν ὑπερσίαν αὐτῆς προσκληθεῖς. Ἡ δεσποινὶς Δουβάλ ἔσκεπεν αὐτὴν διὰ τοῦ ἀλεξηλίου της καὶ ἡμικεκλιμένη ὠμίλει πρὸς αὐτήν. Ἡ γραῖα ἀκίνητος, ὠχρὰ καὶ λιπόσαρκος ὡς μεμβράνα, τὴν κεφαλὴν της ἐν τῷ προσκεφαλαίῳ ἔχουσα ἐμβεβυσμένην, προσέχουσαν καὶ γριπὴν δίκην ῥάμφους ἀρπакτικοῦ ὀρνέου τὴν ῥίνα, ἐξηκόντιζε βλέμμα βλοσυρὸν πρὸς τοὺς ἐν τῷ κήπῳ περιπατοῦντας καὶ χαίρειν αὐτήν· ἀλλὰ, πρᾶγμα παράδοξον, τὸ πρόσωπόν της εἶχεν ἱλαρυνθῆ πρὸς στιγμὴν καὶ ἡ φωνὴ της δὲν ἐξέφραζεν ὀργήν.

Ὁ θεράπων ἔσυρεν αὐτὴν εἰς τὴν σκιὰν ὑπὸ τὰς πλατάνους, ὅφ' ἂς ὁ δῆμαρχος, ἀποτυχὼν κατὰ τὰς τελευταίας ἐκλογάς, ἔστησεν ἰδίαις δαπάναις ἀγροτικὰ ἐδῶλια. Ἡ ἀκόλουθος ἐκάθητο, ἐξῆγε βιβλίον τι ἀπὸ τοῦ θυλακίου της καὶ ἀνεγίνωσκε γεγωνυῖα τῇ φωνῇ. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διεκόπτετο ὅπως διευθετήσῃ τὸ προσκεφάλαιον ἢ ὑπανεγείρῃ τὸ πέπλωμα ἐπὶ τῶν ἀδρανῶν ποδῶν τῆς ἀσθενοῦς, προσπαθοῦσα ἅμα νὰ διασκεδάσῃ αὐτὴν διὰ τινος χαριτολογίας. Παρερχομένης τῆς ὥρας ἐλάλει τὸν Γιάννην. Ὁ ὑψηλὸς οὗτος νεανίας ἀνευ οἰκιστολῆς ὁρῆς ἰστάμενος πρὸ τῆς δεξαμενῆς παρετήρει χάσκων τὰς ἐν αὐτῇ νηχομένας νήσους· ἐφόρει ἐν σπουδῇ τὰ βαμβάκερά χειρόκτιά του καὶ ἐξέγυυτο εἰς τὴν ἄμαζαν. Τότε ἡ Λεοντίνη περιεκάλυπτε τὴν δεσποινίδαν της, καὶ τὸ βιβλίον ὑπὸ μάλῃς φέρουσα, ὤθει καὶ αὕτη τὴν ἄμαζαν ἐκ τῶν ὀπισθεν.

Ἡ προθυμία αὐτῆς ἦτον ἀνεπιτήδευτος, αἱ περιποιήσεις της αὐτόματοι, σχεδὸν θωπευτικαί· ἐφρόντιζε περὶ πάντων. Μετὰ ἐν ἔτος τὰ πολυπραγμονοῦντα γύναια ἐφαρῶν τὴν γλῶσσαν των.

— Εἶδες ἐκεῖ πρᾶγμα! τὸ ἐπίστευσε ποτέ σου; ἡ βαρονέσσα οὐδὲ στιγμὴν ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ χωρὶς τὴν δασκάλα. Τὴν εἶδες ἐκεῖ τὴν ἀσχημόμουτρον! Τελείωσε τὴν ἔφερε εἰς τὰ νερά της τὴ γρηά!

— Τί ξέρεις τί φαρμάκια θάχε καταπιεῖ πρὶν ἔλθῃ ἐδῶ! Ὅλ' ἦτον φαίνεται τὸ στομάχι της συνειλημμένο ἀπὸ τέτοια.

— Μὰ νὰ ξεύρης καὶ τί ὑποφέρει εἰς τῆς βαρονέσσας ὅλ' ὀφείζης. Ἡ γρηά εἶνε εἰς ἀθλίαν κατὰ

στασιν. Βγάνει μιὰ βρῶμα, μιὰ βρῶμα, Θεὸς καὶ Κύριε! μὰ ἡ δασκάλα τῇ δουλειᾷ της. Ἡ κυρὰ Δουβλάντῃ, ἡ ἀνεψιὰ, δὲν πιστεύει εἰς τὰ μάτια της.

— Δὲν εἶνε γυναικὶς αὐτῇ, αὐτῇ εἶνε σκυλί.

Τὸ πρᾶγμα διεδόθη. Ἡ Λεοντίνη Δουβάλ ἐν ταῖς συνδιαλέξεσι τῆς πόλεως, παρίστατο ὡς ὁ τύπος τῆς ἀφοσιώσεως. Ἡ ἀντιπάθεια ἦν ἐνέπνευσεν ἐν γένει ἡ κυρία Δουβλάντῃ καθίστατο θορυβώδεις στέρους τοὺς πρὸς τὴν ἀκόλουθον αὐτῆς ἀπονέμους ἐπαίνους. Μόνος σκεπτικὸς τις ἀστὴς ἀξίων ὅτι εἶνε ὁ ἀγγινούστερος τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον βροτῶν ἐφάνη μὴ συμμεριζόμενος τὴν κοινὴν ἐπικρατοῦσαν περὶ τῆς δεσποινίδος Δουβάλ ἰδέαν.

— Ἡ βασανισμένη σας μοῦ φαίνεται μιὰ πονηρὴ καὶ τίποτε ἄλλο. Κάνει τὴν ἀφωτισμένην, διότι ἐλπίζει νὰ ἔχῃ τὸ μερικὸν της εἰς τὴν διαθήκην. Ὅ, τι κάμνει δὲν τὸ κάμνει ἀπὸ καλωσύνης, ἀλλ' ἀπὸ συμφέρον.

Ἄλλ' ὁ ἀγαθὸς Εὐτύχιος Μιλσάν ἀντέκρουσε αὐτὸν σφοδρῶς.

— Ὅμιλεῖς σὰν κουτός. Δὲν εἰξεύρει ὅλος ὁ κόσμος ὅτι τὰ εἰσοδήματα τῆς βαρονέσσας εἶνε μονάχα ὅσο ζῇ, καὶ ὅτι ἅμα ἀποθάνῃ δὲν θ' ἀφήσῃ οὔτε λεπτὸν κληρονομίαν; Ἡ Δουβάλ τὸ εἰξεύρει καλλίτερον ἀπὸ κάθε ἄλλον, διότι αὐτὴ διευθύνει ὅλον τὸ σπῆτι. Ὅχι, καλέ μου, ὅχι, τὰ χαριτωμένα σου τὰ λόγια δὲν τῆς ταιριάζουν αὐτῆς. Προσπάθησε νὰ γείνης καὶ σὺ σὰν αὐτήν, αὐτὸ ὅλ' εἶνε τὸ καλλίτερον, καὶ μὴ λέγῃς ἀνοησίες.

Ὁ Μιλσάν διὰ τῆς διαμαρτυρίας του ταύτης ἐπεστέγασε τὸ οἰκοδόμημα, διότι ἦτο πρᾶγματι ἔξυπνος ἄνθρωπος. Ἦτο γνωστὸν ὅτι ἐκέκτητο δώδεκα χιλιάδας φράγκων εἰσοδήματα, ἐκτὸς τῆς οἰκίας του καὶ τοῦ ἀλευροπωλείου του. Ἦτο δὲ θετικώτατος, ἐχθρὸς ἄσπονδος τῶν κενῶν λέξεων, ὀλίγον μάλιστα ἀπότομος. Ἡ γνώμη αὐτοῦ εἶχε κύρος· παρὰ τοῖς ἀστοῖς ἀπῆλθε φήμης ἀνθρώπου βαθεῖαν ἔχοντος κρίσιν· ἐγένετο καὶ σκέψις νὰ ἐκλέξωσιν αὐτὸν ἐπαρχιακὸν σύμβουλον. Ἡ Λεοντίνη ὑπ' αὐτοῦ ὑπερασπισθεῖσα ἐγένετο ἀπρόσβλητος καὶ ἐμεγεθύνη εἰσέτι.

Ἡ δυστυχὴς κόρη καταστάσα — ἐν ἀγνοίᾳ της — ἐνδιαφέρον πρόσωπον ἐν μόνον εἶχε κατ' ἑαυτῆς — τὴν ἀσχημίαν της. Τὴν εὗρισκον πολλοὶ ἀσχημον ὅπως τῇ ἀπονείμωσι πλήρη τὸν θαυμασμόν των. Ἡ κοινωνία ἐξ ἐπιπολαίων ἀνθρώπων συγκειμένη, ἀπαιτεῖ πᾶν μεγαλεῖον νὰ περιβάλλεται διὰ πλαστικὸν κάλλους. Ἀποβλέπει δυσμενεῖ ὁμματι πρὸς οἰανδήποτε ὑπεροχὴν ἂν μὴ ἡ ἀλαζὼν καὶ ἐπιβλητικὴ ἀλλ' ἄσημος καὶ ταπεινὴ, ἂν δ' ἀναγνωρίζῃ αὐτὴν ποτε, τὴν θεωρεῖ ἀτελεῖ. Ὁραία ψυχὴ ὑπὸ ἄχαρι περίβλημα δὲν θέλει οὐδὲ ὅλως. Ἐσμὲν πάντοτε πρόθυμοι νὰ παραδεχθῶμεν ὡς ἄγγελον τὴν προστυχούσαν περιεκαλλῆ γυναῖκα, ἀλλ' ἡ μὴ πρὸς τὰς αἰσθησεις ὁμιλοῦσα εὐρίσκει δυσμενῶς προδικαθευμένους κριτάς. Τὸ

ἐξωτερικὸν τῆς Λεοντίνης τὸ ἄκομψον ὅλ' ἔμενε ἀπαρτῆρητον ὑπὸ τοῦ πλήθους· ἀλλ' ἂφ' ὅτου τινὲς παρέστησαν αὐτὴν ὡς ἐξαίρεσιν, αἱ ἀπατήσεις αὐτοῦ ἐγένοντο πάντῃ διάφοροι, καὶ οἱ εὐνοῦστατοι δὲ πρὸς αὐτὴν ἀνέκραζαν παρατηροῦντες τὴν ἀκανόνιστον ἐκείνην μορφήν.

— Κρίμα νὰ ἦνε τόσον ἀσχημὴ!

Τὸ ἀληθὲς ὅμως εἶνε ὅτι ἡ κατ' αὐτῆς κρίσις αὕτη ἦτον ὑπερβολικὴ. Ἡ φύσις ὑπῆρξε πρὸς αὐτὴν οὐχὶ μὲν γενναῖος ἀλλ' οὐχὶ καὶ σκληρὰ. Ἄλλως τε εἶνε σπανιώτατον γυνὴ τις νὰ ἦ τελέως δυσειδής. Καὶ αὕτη ἡ δυσμορφώτατη ἔτι κέκτηται πάντοτε σχεδὸν ὠραῖόν τι, θέλγητρόν τι ἐξαγοράζον τὴν λοιπὴν ἀσχημίαν. Καὶ συνήθως, ἡ ἐπὶ μέρους ἐκείνη καλλονὴ ἀρκεῖ εἰς τὴν γυναικα, ἂν διὰ τεχνέστους καλλιισθησίας ἐπίσταται νὰ ἐπιδεικνύῃ αὐτήν. Ἡ πρῶην ὑποδιδασκάλισσα οὐ μόνον δὲν ἐξηγεῖτο τοῦ καλλωπισμοῦ τὴν ἀρωγὴν, ἀλλ' ἐφάνετο ἀσχημοτέρα ἢ ὅσον πρᾶγματι ἦτον. Εἶχεν ὠραίους ὀφθαλμούς, ἀλλὰ τὸ βλέμμα της ἐταράττετο ἐκπτοούμενον· εἶχεν ὠραίας χεῖρας ἀλλ' αἱ βάναστοι ἐργασίαι ἐμάραινον τὴν ἀνθηρότητα των· εἶχε μικρούλους πόδας καὶ κομπούς, ἀλλὰ τὴν χάριν αὐτῶν ἐκάλυπτον χονδροειδῆ ὑποδήματα. Τοῦναντίον δὲ ἡ ἀσχημία αὐτῆς ἐπετεινετο· ἡ δειλία καθίστατο γελοῖον σχεδὸν τὸ βᾶδισμά της· τὰς περὶ τοὺς κροτάφους της προσκεκολλημένας πλατεῖας ταινίας βλέπων τις ὅλ' ἐπίστευεν ὅτι ἦτο φαλακρά. Τοῦ στήθους αὐτῆς ἡ πτωχία ἦν πᾶσα ἄλλη γυνὴ ἐντέχνως ἠθελεν ἀποκρύψει, διεγράφετο ἀμειλίχτως ἐν τῇ στενῇ θήκῃ τῆς ἀκόμψου ἐνδυμασίας της. Οὕτω λοιπὸν σκαιὰ καὶ ἀκαλλισθητικὴ ἐνδεδυμένη, οὔτε τὸ εὐτροφον εἶχε τῆς ἡλικίας της, οὔδ' ἐπὶ τῇ τάσιν πρὸς τὸ ἀρέσκειν· ἐλησμονεῖ ἑαυτήν, ἔπτησσε, καὶ προσεπάθει περιδῶς νὰ μὴ ἐφελκύσῃ ἐφ' ἑαυτῆς οὐδενὸς τὴν προσοχὴν. Ἐπέλαμπε μὲν ἐπὶ τῆς μορφῆς της ἡ ἀκτινοβολία ἐκείνη ἡ ἀπὸ ἐσωτερικῆς ἐκπεμπομένη φλογὸς, καὶ εἰς τὰς εὐαισθητοὺς μόνον ὑπάρξεις προσιδιάζουσα, ἀλλ' ὁ ἀξιοθρήνητος πέτασός τις πρὸ τοῦ ὁποῦ κατήρχετο πέπλος πεπαλαιωμένος, ἀπειράρουνε τὸ παρατηροῦν αὐτὴν βλέμμα· καὶ ἀπεστρέφοντο πάντες οὐδ' ὑποπτεύοντες κἂν τὴν νεότητά ἐκείνην. Ἡπόρουν ὅτι ὑπὸ τοιοῦτον ἐξωτερικὸν ὑπῆρχε ψυχὴ καὶ ἐν τούτοις ὑπῆρχε ψυχὴ ὑπὸ τὸ ἐξωτερικὸν ἐκεῖνο.

Β'

Τὸ παρελθὸν τῆς Λεοντίνης Δουβάλ ἦτον ἄγνωστον. Ἀρκεῖ νὰ εἰπώμεν ὅτι εἰκοσαέτις εὗρέθη μόνη ἐπὶ γῆς, ἐκ τῆς παιδικῆς τῆς ἡλικίας καὶ τῆς οἰκογενείας της ὀδυνηρὰς μόνον ἀναμνήσεις ἀποκομίσασα, μαθήματα ὀλίγα, παράδειγμα οὐδέν. Νοήμων ἐκ τύχης, διὰ τῆς σιδηρᾶς μόνης θελήσεώς της ἐκπαιδευθεῖσα, ἀκραδάντως τιμῇ ἐκ σεβασμοῦ πρὸς ἑαυτήν, ἐξηκολούθησε νὰ ἦ ἡ ἰδία ἑαυτῆς παιδαγωγὸς καὶ προσεπάθησε νὰ

ζήσῃ ἐργαζομένη. Ἐπιπονώτατον ἀνέλαθεν ἀγῶνα. Οὐδεμίαν ἐκέκτητο φήμην, οὐδένα ἐγίνωσκε, διήρχετο δὲ συνεσφιγμένην ἔχουσα τὴν καρδίαν διὰ μέσου τῶν ἀδικόρων, οὐδεμιᾶς τυγχάνουσα ὑποδοχῆς. Πλειστάκις ἔμεινε νηστὶς ὅπως ἀγοράσῃ χειρόκτις, διότι ἐνδείκναι τινες εἰσιν ἡναγκασμέναι νὰ φυλάττωσι ποικίαν τινα ἐξωτερικὴν ἀξιοπρέπειαν. Εἶδε φιλελήμονας κυρίας, ὧν τὴν εὐσπλαγχνίαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐξεθάρρυνε ὁ ἐπίσκοπος, προσενεγκούσας αὐτῇ διφοράκων χρηματικὴν ἀρωγὴν. Φιλάνθρωποι γνωστοὶ ἐκ δημοσιευμάτων αὐτῶν περὶ τῶν δικαιωμάτων τῆς γυναικὸς ἀπέπεμφαν αὐτὴν ἐκφέροντες ἀξιώματα πλήρη κενῶν λέξεων. Διευθύνται καταστημάτων καὶ ἐργοστασίων μανθάνοντες ὅτι ὁ πατήρ αὐτῆς δὲν κατῴρωσε νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις του ἀπῆντων εἰς αὐτὴν διὰ τῶν ὑπηρεσιῶν των ὅτι ἐξῆλθον. Ἐν τῇ ἀνίσῳ ταύτῃ πάλῃ δὲν κατεβλήθη, καὶ, πρᾶγμα παραδοξότερον ἔτι, ἐξηγυγίσθη. Ἡ πρὸς τὴν τιμὴν λατρεῖα προϋφύλαττεν αὐτὴν ἀπὸ παντὸς ἐξευτελισμοῦ, ἡ δ' ἐπιμονὴς της θέλησις ἐκώλυεν αὐτὴν τοῦ ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης. Διῆλθε τὴν μακρὰν κρίσιν τῶν κακουχιῶν καὶ τῶν στερητέων μετ' ἀδικασίτου ἐμμονῆς εἰς τὰ ὑποστηρίζοντα αὐτὴν σωτήρια αἰσθητάματα.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ δυστυχεῖς μέμφονται τὴν κοινωνίαν ὡς παρτίον των βασάνων των· αἱ στερήσεις ἀπελπιζοῦσιν αὐτοὺς· ἡ μὴ κατ' ἀξίαν ἐκτίμησις αὐτῶν ὑπὸ τῆς κοινωνίας φαίνεται πρὸ ὀφθαλμῶν των ὡς ἀδικία· κρίνουνσι λογικὸν τὸ ἀποσκληρύνεσθαι πρὸ τῆς σκληρότητος τῶν ἄλλων, καὶ ἐπειδὴ εἰσὶ δυστυχεῖς, μισοῦσι τὴν κοινωνίαν. Ἡ κατάστασις αὕτη τῆς πικρίας τῶν πασχόντων εἶνε μίαν τῶν μορφῶν τῆς περιφλαυτίας. Ἡ Λεοντίνη ἦτο διάφορος ὅλως φύσις καὶ κατέληξε φυσικῶς εἰς ἀποτέλεσμα ἀντίθετον. Δὲν ἠγάπα ἑαυτήν· Ἐξέτιμα ἑαυτὴν ἐλάχιστον, ἀπέβλεπε δ' εἰς ταπεινοτάτην καὶ πενιχροτάτην μερίδα ἐν τῇ κοινωνικῇ διανομῇ, καὶ ἐσκέπτετο πρὸ πάντων, μετ' ἐκάστην δοκιμασίαν, περὶ τῆς δυστυχίας ἢ ἀντιπαρήλθε καθ' ὅδον, λησμονοῦσα πάντας τοὺς ἀποπέμφαντας αὐτὴν, καὶ μόνον τῶν τυχόν ὑποδεξαμένων αὐτὴν ἀναμνησχομένη. Εἶτε ὑπερβαλλούσης ἔνεκεν εὐαισθησίας, εἶτε ἔνεκεν ἀσθενείας περὶ τὸν χαρακτῆρά της, εἶτε ἀμφοτέρων ἔνεκα ἠπλάνετο ἀπεριόριστον πρὸς τὸ ἀγαπᾶν ἀνάγκην. Τὸ ἀπρόσωπον τοῦτο ὃν ἐκ τῆς τηλικαύτης του δυστυχίας μόνον διὰ τὴν μόνωσίν του ἐθλίβετο· ἠθελεν νὰ ταλαιπωρηθῇ ὑπὲρ τινος, νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ ἑτέρου, κἂν ἔτι ἐπρόκειτο καὶ αὐτὴν τὴν τροφὴν της νὰ θυσιάσῃ. Τοῦ μέλλοντος ἡ ἀποψὶς κατεπτόει αὐτὴν, διότι οὐδέποτε ἀπετόλμησε νὰ ὑψώσῃ τὰς ὀνειροπολήσεις της ἄχρι τῆς ἐλπίδος τῆς εὐτυχίας, ἄχρι τῆς ἐλπίδος τοῦ γάμου καὶ τῆς μητρότητος, καὶ ἡ αἰωνία μόνωσις ἐφαίνετο αὐτῇ καταμέλαινα ὡς πέπλος πένθιμος. Τότε, κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς φι-



λοδοξίας της, έφραντάζετο ότι ο πατήρ της επέ-  
στρεφε μίξ των ήμερών εξ Αύστράλίας ή άλλαχόθεν  
πένης και μετανών, και ότι αυτή διά των οίκο-  
νομικών της κατώρθου να πράξη την θλίψιν των  
εσχάτων του ήμερών. "Οτε προσελήθη υποδιδα-  
σκάλισσα έν τινι παιδαγωγείω, τας ώρας της ψυ-  
χαγωγίας παρήρχετο έν τω ιδιαιτέρω του παιδα-  
γωγείου νοσοκομείω· υποταμίας δέ γενομένη έν  
τινι έμπορικῷ καταστήματι, τας έσπείρας και  
τας κυριακάς ένοσθήλευεν άνάπηρόν τινα γείτονα·  
τό προς άφροσύιν πάθος αυτής ούδέν είχε τό  
ποιητικόν· μόναι αί συγκεκριμέναι και ψηλαφη-  
ταί εκδηλώσεις της άφροσύσεως ώμίλουν εις τό  
πνευμά της· έφαινετο ψυχρά ένώπιον των πομ-  
πών της εκκλησίας, μόνον δέ την συμβολικήν τε-  
λετήν της Μεγάλης Πέμπτης ένόει καλώς ότε ο  
Ιερεύς επιτραχήλιον φορών πλύνει τους πόδας των  
επιαιτών.

Γ'

"Η βραονίς Δουπλαντή απέβίωσε δύο έτη με-  
τά την προσβολήν αυτής υπό της παραλυσίας.  
Κατεβλήθησαν εις την Αεοντίνην οί ευτελείς μι-  
σθοί της, ή δέ άνεψιά, ήτις ήτο πλουσία, υπεί-  
κουσα εις την κραυγήν της κοινής γνώμης, προ-  
σέθηκε χιλιόφραγκον τραπεζικόν γραμμάτιον. "Η  
έφημερίς του νομού έμνημόνευσε θεομώς της με-  
γαλοδωρου ταύτης πράξεως, εις τό τέλος ώράϊας  
νεκρολογίας, εκθειάζούσης τας άρετάς της μακα-  
ρίτιδος. "Η Αεοντίνη εκλείσει τον μικρόν μάστιγ-  
πόν της, άπεχαιρέτισε τους υπηρέτας κλαίον-  
τας, διότι έβλεπον αυτήν κλαίουσιν, και φρικι-  
ωσα άνελογίσθη ποῦ έμελλε να πορευθῇ. Ναί· ποῦ  
έμελλε να πορευθῇ; "Η δυστυχής νεάνις είχε ά-  
ποκάμει μόνη και ειρή βαδίζουσα έν τη μεγάλη  
ταύτη έρήμω της ζωής, έν ή ο ίδρώς αυτής ούδέν  
παρήγεν, έν ή άγνωστοι μορφαί έμενον σκυθρω-  
παί κατά την διάβασίν της, έν ή ούδέν άνθος έ-  
θαλλε δι' αυτήν. Είχε συμπληρώσει άρτι τό εί-  
κοστόν έγδοον έτος αυτής. Πάσα ή ένεργητικό-  
της αυτής κατηναλώθη ότε ήτο νεωτέρα έν τη  
φρικώδει αυτής κατά του πεπρωμένου πάλη. "Εν  
τη τελευταία της θέσει ένόμισεν ότι άνεύρε γα-  
λήνιον λιμένα, και όμως ήτον άπλοῦς μόνον και  
προς ώραν σταθμός! Νῦν έδει να εκκινήσῃ αῦθις  
προς τό άγνωστον! Οί πόδες της ήδυνάτου να  
προχωρήσωσιν, ή καρδιά της ήμασεν. "Η πόλις  
εκείνη ήν κατόκησεν επί τρία έτη—τά τρία ευ-  
δαιμονέστερα του βίου της έτη! — τη έφαινετο  
ώς ίδια αυτής πατρίς. "Εγνώριζε τά δένδρα της  
δενδροστοιχίας· αί όδοι, ας τοςάκις είχε διέλθει  
τη έφαινοντο οικείαι· οί κάτοικοι συναντώντες  
αυτήν άφήρουν τον πτόν των και προσηγόρως  
νεύοντες προσηγόρευον αυτήν.

— Καλημέρα, δεσποινίς Δουβάλ.

Δέν ήτο λοιπόν δυνατόν να κερδίξῃ εκεί τά  
προς τό ζήν; Τόσον όλίγων είχε άνάγκην! Μη  
έχουσα τό θάρρος ν' απέλθῃ, ήσθάνθη έν έαυτῇ

τό σθένος του να επαναλάβῃ την άλλοτε θλίαν  
αυτῆς υπαρχίν, ένωκίασε πενιχρῶς έσκευασμένον  
τι δωμάτιον, και επεζήτησε παραδόσεις γαλλι-  
κῶν και κλειδοκυμβάλου πρὸς έν φράγκον τό μά-  
θημα. Κατά δυστυχίαν ταῦτοχρόνως έλθοῦσα έγ-  
κατέστη εκεί χήρα τις άρκοῦντως διαίκα έν καλῇ  
καταγομένη οίκογενείας, και τεθείσα υπό την  
προστασίαν της άνωτέρας κοινωνίας της πόλεως.  
"Η συκοφαντία παραχρήμα ήρξατο του έργου της·  
άμα δ' ως απέκτησε τρεῖς μαθητρίκας, συστημα-  
τική κατ' αυτής ήγήθη σταυροφορία. "Επανέλα-  
βον, την καταγωγήν της και την διαγωγήν του  
πατρός της υπαινιγτόμενοι, την δημόδη παροι-  
μίαν, "Ο βλάχος πλουσιος κι' άν γενη πάλε  
βλαχιάς μυρίζει, προσέτι δ' ότι οὔτε τό Α ή-  
ξευρεν οὔτε τό Β. Μετ' όλίγον ή ιδιοκτητίας της  
έν ή κατόκει οίκίας, επάγγελμα έχουσα τό επι-  
διορθοῦν τρίχαπτα και έχουσα πελάτιδας τας  
την χήραν προστατευούσας ευγενείς κυρίας, έλ-  
θοῦσα εις τό δωμάτιόν της διεκήρυξεν εις αυτήν  
διαρρήδην ότι από του προσεχούς μηνός «πρέ-  
πει να πάρῃ τά πλυμένα της και να φύγῃ».  
Τό γύναιον τουτο από του δωματίου της Αεον-  
τίνης εξέλθόν συνήντησεν εις την κλίμακα τον  
Ευτύχιον Μιλσάν.

"Ο αγαθός άνήρ είτήλησεν, εκάθησε, και περιή-  
γαγε περί έαυτον κύκλῳ τά θυμάτά του. "Η νεά-  
νις εκείνη ή τεθλιμμένη, όρθή έν μέσῳ του πενι-  
χρού εκείνου δωματίου, μικρόν τι πύραυλον πα-  
ρερριμμένον έν τινι γωνία και επ'αυτου λείψανον  
άρτου επί πινακίου, μία έσθλης, ήν χρησις μακρά  
κατέστησε στιλπνήν, άνηρημένη εις τον τοίχον,  
φρικώδές τι εκκρεμές τό όποϊον δέν έδούλευε στα-  
ματήσαν βεβαίως κατά λεπτόν τι άγωνίας, τά  
πάντα ένέπνεον ψυχρός τι και εκίνουν εις οίκτον.

— Δεσποινίς Δουβάλ, είπεν ο Μιλσάν, μετά  
της στωμυλίας έμπόρου άποκτήσαντος περιουσί-  
αν, τά πολλά λόγια είχε φτώχεια. Σε γνωρίζω.  
Είξούρεις πῶς εγώ ήμουν δέκα χρόνια εις τά δι-  
καστήρια με' εκείνη τη γρηχ Δουπλαντή· ήταν ο  
διάβολος μεταμορφωμένος ποῦ ο Θεός να συγχω-  
ρέσῃ την ψυχῇ της. Αφ'ού εκείνην ήμύορεςες και  
την εκυβέρνησες, ό,τι άλλο κι' άν 'πῶ είχε πε-  
ριττό. Λοιπόν, εις τό προκείμενον. "Εχω ένα υί-  
ον, ένα διαβολόπαιδο, τό όποϊον εις την ηλικίαν  
ποῦ εἶνε δέν έμαθε τίποτε άκόμη, αλλά δέν τολ-  
μῶ και να τό στείλω εις τό σχολείον, διότι οί  
ιατροί τό εύρίσκουν πολῦ φιλάσθενον. Θέλω να τό  
μάθω γραμματα και να του δώσω άνατροφή εις  
τό σπῆτι. Εἶνε, 'σάν να είποῦμε, ή φωτογραφία  
μου· παραξένον όλίγον, άλλ' όχι και κακόν. Ηύ-  
ρες τό σφυγμό του; έτελείωσε. "Ολος ο κόσμος  
επαινεί την ικανότητά σου. "Ερχεσαι να του πα-  
ραδώσῃς μαθήματα; Δέν θα κυττάξω διόλου εις  
την τιμήν.

Δ'

"Απεδέξατο μετά χαρῆς την πρότασιν του Μιλ-

σάν και από της επάμυρον μετέβη εις την οίκίαν  
αυτου. Μαγεύισσα μεσηλιζ κατ'αστικτος υπό ευ-  
λογίας, άνέφωξεν αυτή την θύραν. "Ανελθούσα εις  
τό πρώτον πάτωμα είδεν από του παραθύρου κη-  
πουρόν, τον σύζυγον της μαγεύισσης, ποτίζοντα  
τά λαχανικά. "Εν τῷ διαδρόμῳ του μεσαίου παι-  
δίου ήπευσε ξύλινον ήππον. Στεφάναι, σχοινία προς  
πήλημα, εις αετός χάρτινος εκυλίωντο έν τῷ άν-  
τιθαλάμῳ. "Η αίθουσα ήτο ψυχρά και άκομψος.  
"Εν τῷ παρακειμένῳ δωματίῳ μεταποιηθέντι εις  
σπουδαστήριον ήτο τό κλειδοκυμβάλον. Γεωγρα-  
φικός τις χάρτης εκυλίστο επί του τάπητος. "Επί  
της τραπέζης υπήρχε βιβλίον τι ήμισχισμένον,  
πολύβδινον στρατιώται παρατετραμμένον εις μά-  
χην, ών οί πλείστοι τεθραυσμένοι, και τετράδιον  
όπερ χαρτίον κυλινδροειδῶς περιστρεμμένον και  
πράξ τό μελανοδοχείον τη στιγμῇ εκείνη στε-  
γνόνον, είχε μελανώσει διά μελανῶν κεκλασμέ-  
νων γραμμών.

— Πόσων έτών εἶνε ο μικρός σου κύριος; ή-  
ρώτησεν ή παιδαγωγός την υπηρέτριαν.

— Δέκα τριών.

"Ο Μιλσάν παρουσιάσθη και έχαιρέτισε.

— Ένόμιζα ότι ο κατεργάρας ήτον έδῶ, του  
είχα είπει να μάθῃ τό μάθημά του και να σε πε-  
ριμένη έδῶ. Θα εἶνε κάτω με τον κηπουρόν. "Ο!  
νά τα πάλιν! Τό διαβολόπαιδο την εξέσχισε πάλι  
την Γραμματική του. Γιαννούλα, πήγαινε να τον  
φω...

Θόρυβος σφοδρός διέκοψε τον Ευτύχιον. Αιθά-  
ριον έξωθεν βιφθῆν ήθραυσε μίαν ύελον. "Ο Μιλσάν  
άνέφωξεν όργίλως τό παράθυρον και προσέκυψε.

— Γρήγορα επάνω, μάγκα! Σῶ έρριψες αυτήν  
την πέτραν;

"Οξεία φωνή ήκούσθη από του κήπου.

— Μπαμπά, ο κόσμος. "Ηθελε να καθήσῃ  
κοντά εις τό παράθυρο κ' εγώ ήθελα να τον σκο-  
τώσω. Μά δέν τον πέτυχε. Μοῦ δίνεις τό του-  
φέκι σου; έλα, μπαμπά μου!

Τό παιδίον άνήλθε μετ' όλίγον. Μόλις θα τό  
εξελάβανέ τις δεκαετές. Δέν έστρεφέτο ευσελίας,  
άλλ' ήτο άσθενικόν, καχεκτικόν, στενόστερνον,  
και έντός των ώμων είχε έμβρυοεισμένον τον  
λαιμόν. Τό πρόσωπόν του ήτον ύπαυχρον, οί όφθαλ-  
μοί του ήσαν μικροί, τό χείλος του παχύ, χαμη-  
λόν τό μέτωπόν του. Περιήλθε την τραπέζαν άνε-  
γείρον τους πετόντας στρατιώτας και έρριψεν επί  
της δεσποινίδος Δουβάλ έχθρικόν βλέμμα.

— "Α! σῶ είσαι ποῦ θάρχεσαι 'ς τό σπῆτι μας  
για να με τιμωρῇς; είπε.

Και εκ φόβου μη επιπληχθῇ διότι ήθραυσε την  
ύελον του παραθύρου ήρξατο όλοῦζον.

"Ο Μιλσάν ήτο χήρος. "Απώλεσε την σύζυγον  
του εξαετούς όντος του τέκνου του, αλλά πολῦ  
όλίγον την έλυπείτο, διότι καχεκτικώτατη οὔσα  
υπήρξε κακή τροφός.

— "Αν είχε καλλίτερο γάλα, ο Έδμόνδος μου

θα ήτον δυνατός σάν κάθε άλλο παιδί. Αυτή  
πταίει!

Τοῦτο μόνον έλεγε και δέν έσκέπτετο πλέον  
περί αυτής. Τό παιδίον άλλως τε παρείχεν αῦτῳ  
ικανὰς μερίμνας. Οὔδέποτε άνατροφή παιδίου υ-  
πήρξε κοπιώδεστερα· ή μία άσθενεία διεδέχετο  
την άλλην. "Η φυσική άνάπτυξις ήρξατο προβαί-  
νουσα βραδέως ή ήθιμή δέ και διανοητική υπέ-  
στη, κατ'αναγκαίαν συνέπειαν, την επίδρασιν της  
φυσικής· τό πνευμά του παρέμεινε νωρόν, ο χα-  
ρκτηρ του κατέστη δύστροπος. Τότε ο Μιλσάν  
όπως τῷ ζήτη ο Έδμόνδος του, κατέστησεν αυ-  
τόν μαμμοθήρεπον. "Ο δυστυχής πατήρ ήναγκα-  
σμένος ών να υποδυθῇ πρόσωπον μητρός, έλείανε  
την τραχείαν του φύσιν, και παραμείνας δεσπο-  
τικός και άπότομος προς τους άλλους έγένετο ά-  
βρός, θωπευτικός, περιποιητικώτατος προς τό ά-  
σθενικόν του τέκνον. "Αλλ' οί άνδρες δέν έχουσι  
την εξυδέρκειαν εκείνην έν τη στοργῇ. ήν ευφύ-  
τως έχουσιν αἱ γυναῖκες. "Ο Μιλσάν ήρξατο υπερ-  
φορτίζων φαρμάκων και θωπειών τον υίόν του· ά-  
φωσιώθη προς αυτόν ψυχῇ τε και σώματι· άπε-  
δύθη μετά πάθους σφοδρού εις την κατὰ της φύ-  
σεως εκείνην πάλην· τό όνειρον τέλος αυτού ήτο  
να σώτῃ τον άμεσόν του κληρονόμον όπως αἱ έ-  
παύλεις, αἱ γαῖαι, και αἱ ιδιοκτησίαι του μείνω-  
σιν εις Μιλσάν τινα, και μη κατακερματισθῶσιν  
εις ξένους περιερχόμεναι. "Απεσύρθη της βιομη-  
χανίας, νέος έτι, όπως μείνη μόνον πατήρ. Συνε-  
βούλευετο πανταχοῦ τους ιατρούς. Οὔτοι δέ συν-  
εβούλευον αυτόν να διατηρῇ παρ' έαυτῷ τον Έδ-  
μόνδον, ν' άπαιτῇ όλίγην παρ' αυτού εργασίαν,  
να επιρρώσῃ αυτόν διά της άσκήσεως, πρό παντός  
δ' άλλου ν' απέλσῃ απ' αυτού πᾶν άντικείμε-  
νον νευρικῶν κρίσεων. Τά παιδία, εξυδερκέστα-  
τοι παρατηρηταί, αντιλαμβάνονται παραχρήμα  
παντός ό,τι ένδιαφέρει αῦτά, μετά καταπληκτι-  
κῆς δέ βαθύτητος σκέψεως ρυθμίζουσι την δια-  
γωγήν και συμπεριφοράν των επί τη βάσει της  
ιδέας ήν διαμορφοῦσι. "Ο Έδμόνδος ένόησεν ότι  
ήτον ελεύθερος παντός χαλινού, κατεχράσθη της  
ελευθερίας του, κατώρθωσε ν' άποφεύγῃ τας επι-  
πλήξεις, μετ' εὔστοχίας δ' εκάστοτε παραπονού-  
μενος, δέν έμαθε τίποτε, και ότε άνέκτησε δι-  
δεκαέτης την υγείαν του, δέν έδίσταζε να συγ-  
κρατῇ διά των προσποιήσεων του την μέριμναν  
και άνησυχίαν του πατρός του, όπως εξακολουθῇ  
άπολαύων των αῦτων θωπειών, και διασκεδάζῃ  
ως πρότερον.

"Ο Μιλσάν ωμολόγησεν εις την παιδαγωγόν  
όποῖαι θα ήσαν αἱ δυσχέρειαι του άγώνος αν άνε-  
λάβανεν· άλλ' αἱ δυσχέρειαι αῦται ήσαν πολλῶ  
μείζονες παρ' όσάν οὔτος υπελάμβανε. "Ο Έδμόν-  
δος έν ηλικία δεκατριών ήδη έτών μόλις εγίνω-  
σκε γραφήν και άνάγνωσιν· δέν ήτο δύσνους, άλλ'  
ήτο δυσάγωγος. Μάτην έπόνει ή διδάσκουσα αυ-  
τόν· οὔτε ήκουε καὶν. Αῖφνης άνέκραζε.



— «Ω! Ωχ! Ωχ! πώς με πονεί τὸ κεφάλι μου! Καὶ ἔφρευεν εἰς τὸν κῆπον ἢ ἐκρύπτετο εἰς τὸ βάθος τῆς ἀποθήκης, ἄφαντος γινόμενος καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν.

Ἄλλοτε ἐξέφερε τοιοῦτους συλλογισμούς:

— Ἐγὼ δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ ξεῦρω γράμματα ὅπως σὺ μετὰ τὸ μπαλωμένο σου τὸ σάκι. Ἐγὼ ὅταν μεγαλώσω ὅλο θὰ διασκεδάζω. Ἡ Νανέτα μοῦ εἶπε πὼς ἐγὼ εἶμαι ἀγένητος, καὶ πὼς θὰ ἔχω γεμάταις χρήματα ταῖς τσέπαις μου.

Ἐπέλεγε δὲ ὅτι «οἱ πατέρες ἀποθνήσκουν καὶ εὐθὺς τὰ μικρὰ παιδιὰ γίνονται πλούσιαι.»

Ὁ δυστυχὴς Μιλσάν, ὃν ἡ ἰδιοσυγκρασίη του καθίστα βιαϊότατον, ἐγένετο ἐρυθρότατος ἐξ ὀργῆς καὶ συνέσφιγγε τὰς πυγμὰς του κατὰ τὰς στιγμὰς ἐκείνας. — ἄλλ' ὁ Ἐδμόνδος ἐθεώρει αὐτὸν ὑπόδρα, ἐκρύβαντο περιδεῆς, καὶ ὁ δυστυχὴς πατὴρ κατέστειλεν ἑαυτὸν ψιθυρίζων.

— Δὲν εἰμπορῶ νὰ τὸ δείρω. Θὰ μοῦ ἀρρωστήσῃ!

Μετὰ μίαν ἐβδομάδα εἶπεν εἰς τὴν δεσποινίδα Δουβάλ μετὰ βαθείας ἀπενθαρρύνσεως.

— Θαρρῶ πὼς χάνεις ἀνθρώπελα καὶ σὺ τοὺς κόπους σου ὅταν τοὺς ἄλλους!

Ε'

Ἡ Ἀροντίνη Δουβάλ ἀπεδύθη ἀπελπιστικῶς εἰς τὸν ἄθλόν της Ἡ δύναμις τῆς προῳτητότης, τὸ γυναικεῖον αὐτῆς ὀρμητικόν, ἡ στωικὴ αὐτῆς καρτερία ἐξετέλεσαν καὶ ἐδῶ τὸ θαῦμα ὡς καὶ παρὰ τῇ γράϊα Δουπλαντῇ. Ἐξήγειρε τὴν περιεργίαν τοῦ παιδὸς διὰ καταπληκτικῆς ἐπιμονῆς, ἐκίνησε τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ διὰ τῆς ποιικιλίας τῶν μέσων εἰς ἃ προσέφυγεν, ἀπέκτησε δὲ κατὰ μικρὸν γόητρον τι ἐπὶ τοῦ τυραννίσκου ἐκείνου. Ἐπαίξε μετ' αὐτοῦ πρὸ τῶν μαθημάτων, ἐπέτρπε αὐτῷ νὰ κάμνῃ τὰ ἴδικά του, ἀπέκρυπτεν ἀπὸ τοῦ πατρὸς του τὰς ἀνοησίας του, τὸν ἐκολάκευε, καὶ ἠρέσκετο—ἡ δυστυχὴς κόρη!—ἀσπαζομένη τὸ ὄν τοῦτο ὅπερ ὑπεδέξατο αὐτὴν δι' ὕβρεων. Ἔστιν ὅτε ὁ Ἐδμόνδος κατέρχετο καὶ ἤνοιγε τὴν θύραν, εἰς τὴν διδασκάλισσάν του, καὶ ποτε—ἀλλὰ σπανίως παρεῖχεν ἑαυτῷ τὴν εὐκαιρίαν ταύτην—ἐνησιμίζε κρυφάζων κομπαστικῶς ἐν τῇ κλίμακῃ, ἀναρριχώμενος καὶ ἰσπεύων τὰς κινεμάδας.

— Ξέρω τὸ μῦθόν μου, ξέρω τὸ μῦθόν μου.

Ὁ πατὴρ ἔκρινε τὸ πρῶτον ἐπιτευχθὲν τοῦτο ἀποτέλεσμα πολλῶν μετῴρων τοῦ πραγματικοῦ. Ἡ χαρὰ του μετέχεν ἐνθουσιασμοῦ, ἡ παιδαγωγὸς ἐνέπνευσεν αὐτῷ εὐγνωμοσύνην ἅμα καὶ θαυμασμόν.

— «Α! καλὰ σ' ἐκατάλαβα ἐγὼ! Εἶσαι σωστὴ Θεῖα Πρόνοια. Μοῦ ἔφερres τὸ παιδί μου εἰς τὸν ἴσιον δρόμον. Καὶ δίχως τὸ ὀδύνην του νὰ πονέσῃ. Εἶνε γὰρ ὅταν τὸ σίδηρον!

Τὴν ἐσέβετο, τὴν περιποιεῖτο· ἐφρατῶντο τὸν υἱὸν του λόγιον, ἐπιστήμονα καὶ ἀνεκρύβαντο τριβῶν τὰς χεῖράς του.

— Τί θὰ ἦτον ὁ Ἐδμόνδος μου χωρὶς ἐσένα; Τίποτε. Ἀλλὰ σὺ θὰ μοῦ τὸν κάμνεις νέον καθὼς πρέπει καὶ δικηγόρον.

Ἡ Ἀροντίνη, ἀπολέσασα τοὺς ἄλλους τῆς μαθητῆς, διήρχετο καὶ ἐκάστην πολλὰς ὥρας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Μιλσάν. Τὸ παιδίον δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ δίχως αὐτὴν. Εἶχε καταντήσῃ αὐτὴ ἡ διασκεδασίς του, τὸ παιγνίδιόν του· ἐκράτει συνήθως αὐτὴν ἀπερχομένην ἀπὸ τοῦ κρυσπέδου τῆς ἐσθῆτός της.

— Πρέπει νὰ μείνῃς νὰ φάγῃς μαζὺ μας· ἔχομε ἀφρόγαλα· εἶδα τὴν Νανέτα ποῦ τῶκαμε. Θὰ πιούμε καὶ ῥοτόλι. Αἶ, μπαμπά, δὲν λέγω καλὰ;

Ἐνίοτε, ὅτε ἐπέπληττεν αὐτὸν ὡς ὑπερβολικῶς τρώγοντα, κατέφερε κατ' αὐτῆς λακτίσματα ὑπὸ τὴν τράπεζαν· ἀλλ' ὁ Μιλσάν οὐδὲν ἐδίδεκε καὶ αὐτὴ ἦτον εὐτυχής.

Γ'

Ἀφ' ὧν ὑπόκωφος τις φήμη ἤρξατο διαδιδόμενη ἀνὰ τὴν πόλιν. Αἱ κυρίαι τῆς ἀνωτέρας τάξεως, αἵτινες κρύφα ἐκέρυζαν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς ἀρχαίας προστατευομένης των ὑπὲρ τῆς νέας, ὑπεδύθησαν σεμνότυπον ἦθος, καὶ ὁσάκις συνητῶντο πάντοτε περὶ τὴν δυστυχὴ παιδαγωγὸν περιέστρεπον τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας των.

— Ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ μᾶς γελάσῃ τόσον· τὸ ἐπίστευες, αἶ;

— Ἐμένα νὰ σοῦ εἰπῶ, ἀπὸ τὴν πρώτη φορὰ ποῦ τὴν εἶδα μ' ἐφάνηκε ξετσιπωμένη.

— Μὰ ὅσον κι' ἂν εἶνε, ἐπίστευες ποτέ σου νὰ καταντήσῃ ἔως αὐτοῦ;

— Ἀλήθειαν, αὐτὴ εἶνε τρομερὸν σκάνδαλον. Ἄλλος λόγος δὲν ἀκούεσαι. Θεέ μου καὶ Παναγί μου, εἰς τί χρόνους ζοῦμεν!

— Κ' αὐτὸς ὁ Εὐτύχιος Μιλσάν!

— Αὐτὸς σὺν Εὐτύχιος ποῦ εἶνε περὶ πολλὴ εὐτυχής. . .

— Ἀστειεύεσθε σεις ὅσον θέλετε, συνεπέρανεν ξανθὴ τις μὴ ἀπολαύουσα πολλὰς ἐπὶ χρηστότητι ἡθῶν ὑπολήψεως· μὰ αὐτὴ ἡ ἀνθηλικότης εἶνε τρομερὸν πρᾶγμα! . .

— Αὐτὴ, ποῦ ἡ βαρονέσσα τὴν ἔκαμε τόσαις καλωσύναις, νὰ ξεκλίνη τόσο πολὺ ἐμπρὸς εἰς τὰ μᾶτια ὅλου τοῦ κόσμου! ἡ ἀφιλότιμη, ἡ ἀχάριστη!

Μετ' ὀλίγον ἡ Ἀροντίνη Δουβάλ ἔλαβεν ἀνώνυμον ἐπιστολήν, ἐν ἣ ἐξετίθεντο ῥητῶς καὶ κατηγορικῶς αἱ κατ' αὐτῆς συκοφαντίαι. Διηλθεν, ὡς συνήθως, τὸ ἀπόγευμα μετὰ τοῦ Ἐδμόνδου καὶ ἅμα περατωθέντος τοῦ μαθήματος εἶπεν εἰς τὸ παιδίον:

— Πήγαινε νὰ παίξῃς εἰς τὸν κῆπον.

Ἡ δυστυχὴς περιεθωρακίσθη δι' ὅλης αὐτῆς τῆς γενναιότητος. Τέλειον ὑποκρύψασα τὸν σπαργμόν της τὸν μύχιον, ἀπαθὴς, ἤρεμος ἀνήγειρεν εἰς τὸν πατέρα τὴν ἀναχώρησίν της. Ἀ-

πρόσωποι περιστάσεις ἠνάγκαζον αὐτὴν ν' ἀπέλθῃ τῆς πόλεως εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐπαύριον.

Ὁ Μιλσάν ἔλειπεν ἐνός. Ἡ περιφιλανθία ἀπέσπασε ἀπ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἐπιφώνημα.

— Δὲν θαῦρω ἄλλην σὺν ἐσέ. . . Τί θὰ γίνῃ τὸ παιδί μου, ὁ Ἐδμόνδος μου;

Ὁ Εὐτύχιος οὐδὲν ἐμάντευσεν ἐκ τῆς γαληνίας ἐκείνης ἀπελπισίας. Εἶτα ἐπίσεν αὐτὴν δι' ἐρωτήσεων· ἀλλὰ τιμὴ κόρη δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εἴπῃ πρὸς ἄνδρα: μὲ θεωροῦν ἐρωμένην σας. Ἐπίγησεν ἀπῆλθε· ἐξέλαβεν αὐτὴν ὡς ἀχάριστον καὶ συντεταραγμένον ἐβάδισεν ἐπὶ μακρὸν ἐν τῇ αὐλῇ.

Τὸ παιδίον μαθὼν ὅτι δὲν θὰ ἐπανίδῃ ἐπὶ πλέον τὴν διδασκάλισσάν του, συνετάραξε τὴν οἰκίαν διὰ τῶν κρυγῶν του. Ἡ ὀργὴ προῦξένησεν αὐτῷ δυσπεψίαν, καὶ διήλθε κακῶς τὴν νύκτα.

— Μὰ τὸν Θεόν, δὲν θὰ τὴν ἀφήσω νὰ φύγῃ, ὑπέγρυξεν ὁ ἀγαθὸς πατήρ· καὶ ἀντὶ νὰ πέμψῃ αὐτῇ τοὺς μισθοὺς της ἐντὸς φακέλλου, ὡς προὔτιθετο κατ' ἀρχάς, ἔλαβε τὸν πῖλόν του καὶ ἔδραμεν εἰς τὸ δωμάτιόν της.

Νῦν ἐν ἄλλῳ ἐσκευασμένῳ δωματίῳ κατόκει αὐτὴ, ἀλλ' ἡ αὐτὴ πένθιμος ἐπεκράτει τῶν σκευῶν παλαιότης. Ὁ μάρσιππος κεκλεισμένος ἀνέμενεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δωματίου. Ἡ Ἀροντίνη ἔπινε γάλα ἀπὸ κυθίσκου τετριμμένον· περὶ ἔχοντος τὰ χεῖλη· τὸ ἐπώμιόν της εἰς τέσσαρα δεδιπλωμένον ἐκρέματο ἀπὸ παλαιῶν σκίμποδος. Ἐπὶ τῆς βύρσης τοῦ ἐτέρου τῶν βραχιόνων αὐτοῦ ὑπῆρχον κηλίδες τινεῖς, ἐκ σταγόνων προσελθοῦσαι προσφάτων δακρύων. Κεφαλαὶ ἀγνώστων, τίς οἶδε πότε ἐπεραιοῖσθαι ἐπὶ τοῦ βυσίνου ἐρετινῶτος, εἶχον ἀποτυπώσαι μεμυρωμένα τὸ στρογγύλον σχῆμα αὐτῶν, καὶ ὁ χωλὸς ἐκείνος καὶ πεπαλαιωμένος σκίμπος τοῦ χυδαίου ξενοδοχείου συνεκράτει εἰρωνικῶς τ' ἀποτυπώματα ταῦτα τῶν παχυμύρων, τῶν δακρύων, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ὀλέθρου, ὅπως διδάξῃ τοὺς ἐπιγενεστέρους πὼς ὁ ἄνθρωπος σημαῖ εἰς τὴν διάβασίν του πρὶν καταβυθισθῇ εἰς τὴν λήθην.

Ὁ Μιλσάν οὐδὲν ἴσως τούτων εἶδεν ἢ ἐσκέφθη· ἀλλ' ἐκαθέσθη βεβύς ἐπὶ τοῦ σκίμποδος καὶ διὰ πυρετώδους χειρὸς διηυθέτησε τὸν λαίμαργόν του. Ἐπνίγετο. Τὰ χεῖλη του ἐκινήθησαν ἀκουσίως αὐτοῦ.

— Ἔτσι σὲ εἶδα τὸν πρώτην φορὰν.

Ἐκείνη τὸν προσέδλεπεν ἀτενῶς. Ὁ Μιλσάν παρετήρησεν ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Ἀροντίνης ἦσαν ὠραῖοι καὶ γλυκεῖς.

— Ὁ μικρὸς μου Ἐδμόνδος ἔχει μίαν λύπην, μίαν λύπην· τὸ πῆρε κατὰκαρδίαν τὸ παιδί. . . . Θὰ μείνῃς αἶ; πές μου πὼς θὰ μείνῃς. . .

— Ὁχι, ὁ Θεὸς ἡξέυρει πόσον σὰς λυποῦμαι, ἀλλὰ πρέπει, πρέπει νὰ φύγω.

Ἀπέκρυψε τὸ πρόσωπόν της ὅπως καταστειλῇ τοὺς λυγμούς της. Καὶ αἱ χεῖρές της ὁμοίως ἦσαν ὠραεῖαι!

— Ὁχι, ὁχι! θὰ εἶπουν τότε ὅτι ἦσαν ἀληθῆ ὅσα ἔλεγον. Καὶ ἔπειτα ἐγὼ τί εἶμαι;

Μακρὰ ἀναφρικίαις συνέσεισεν αὐτὴν σύσσωμον. Ὅτι ὑφίστατο ὑπερέβαινε τὰς δυνάμεις αὐτῆς, πτωχὴς ἀποκλήρου, ἥτις τοῦλάχιστον οὐδέποτε εἶχεν ἐρυθρίασει.

— «Ω! κύριε Μιλσάν, εἰπέτε τὸ μοι πρὶν φύγω, εἰπέτε, τὸ ἡξέυρετε σεις καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον, δὲν εἶμαι τιμὴ κόρη;

— Ἡ τρελλὴ εἶσαι ἢ καὶ μοῦ κρύβεις. Τί θὰ εἰποῦν αὐτά; Ὁρίλισέ μου καθαρά.

Ἐδράξατο πατρικῶς μίαν τῶν χειρῶν αὐτῆς, χωρὶς νὰ τὸ ἐνοήσῃ. Ἡ Ἀροντίνη ἤρξατο ὑποχωροῦσα· ἡ ἀπελπισία ἀφείλεν αὐτῆς τὴν ἀταραξίαν.

— «Α! νὰ, ἐστέναζε, ἰδοὺ διατὶ φεύγω.

Καὶ ἔτεινε πρὸς αὐτὸν τὴν ἀνώνυμον ἐπιστολήν, ὥστε ἠνθόκουσα δι' ἐξ αἰσχύους κατέπεσεν ἐπὶ ἔδρας τινος κεκλεισμένους ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμούς.

Ὁ Εὐτύχιος ἀνέγνω, ἐγένετο περιπόρφυρος, ἐρρηξε φρικώδη βλασφημίαν, καὶ ἤρξατο διασκελίζων τὸ δωμάτιον. Ἐξήταζε τὴν γραφήν, τὸ γραμματόσημον, ὡρραίνετο τὸν χάρτην τῆς ἐπιστολῆς.

Βαθεῖα σιγὴ ἐπεκράτησεν ἐπὶ δέκα λεπτά. Τέλος ἐπλησίνας πρὸς τὴν δεσποινίδα Δουβάλ, ἔλαβεν αὐτῆς τὴν χεῖρα, καὶ . . . τὴν ἠσπάσθη. Ἡ φωνὴ του ὑπέτρμεν, ἀλλ' εἶχεν ἀπολέσει τὴν τραχύτητά της ὡς ὅτε ὠμίλει πρὸς τὸ τέκνον του.

— Ἀκουσατέ με. Δὲν θὰ φύγετε ἀπ' ἐδῶ, καὶ οἱ κακοὶ θὰ σκυλιάσουν. Ὁ Ἐδμόνδος μου ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ σὰς ὅσον καὶ ἀπὸ τὸ ψωμί. Θὰ μείνετε, χάριν του, καὶ αὐτοὶ ὅπου σὰς συκοφαντοῦν θὰ σκάσουν ἀπὸ λύσσαν· σεις φέρεστε μαζὶ σὰς τὴν εὐτυχίαν εἰς ὅποιον σπῆτι πατήστε, καὶ ὁ τρόπος μετὰ τὸν ὁποῖον εἰξεύρετε νὰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀνθρώπους ἀξίζει ὀπισθοπορεύς. . .

Διεκόπη ἀνηχανῶν πὼς καὶ ἐπανέλαβε μετὰ τινα στιγμὴν.

— Ἀκουσατέ με. Ναί, βέβαια. Εἶμαι σαραντα τριῶν χρόνων, ἀλλ' οὔτε τρεῖς δὲν μοῦ λείπει ἀπὸ τὸ κεφάλι, καὶ εἶνε ὅλαις μαύραις. Ἡ καρδιά μου εἶνε νέα ἀκόμη καὶ τὰ χεῖματα δὲν μοῦ λείπουν. Ὅλα οἰκονομοῦνται μ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Σὰς πέρω σύζυγόν μου. Ὁ Ἐδμόνδος θὰ ἔχῃ τὴν περιποίησιν ποῦ εἶχεν ἡ γράϊα ἐκείνη ἡ Δουπλαντῇ. Αὐτὸ μοῦ χρειάζεται ἐμένα!

Ἀκτινοβολῶν ἐν τῷ πατρικῷ αὐτοῦ μεγαλείῳ ἐφάνετο ὠραῖος. Ἡ Ἀροντίνη ἔτρεμε καὶ ὅλα αὐτῆς τὰ μέλη ὥρρα ὡς ὁ θάνατος. Ὁ Μιλσάν δὲν ἤκουε τίποτε ἐξ ὧν ὑπεβέλλιζεν αὐτὴ, καὶ διὰ κινήματος σκατοῦ ἀλλὰ μεγαλοπρεπεστάτου ἐκοψε τὰ σχοινία τοῦ μάρσιππου. Ἐγονυπέτησε καὶ ἐξήγαγεν ἐν πρὸς ἐν τὰ ἐν αὐτῷ πράγματα, ἄπερ ἔριψε παρὰ τὴν κλίνην. Ἡ Ἀροντίνη ἐπέσχε αὐτοῦ βιαίως τὴν χεῖρα.

— Ἀνοῦμαι. Ὁχι, ὀχι! θὰ εἶπουν τότε ὅτι ἦσαν ἀληθῆ ὅσα ἔλεγον. Καὶ ἔπειτα ἐγὼ τί εἶμαι;



μία δυστυχής· ἐγὼ ἐπλάσθην νὰ καρδίζω μόνη μου τὸ φῶς μου... Ὁ πατήρ μου... ἂν ἤξεύρατε!

Ὡ, ὅχι, δὲν θὰ τὸ δεχθῶ αὐτὸ ποτὲ, ποτὲ!

Ὁ Εὐτύχιος Μιλσάν ἀπῆλθεν ὡς βόμβη, οὐδὲ στρέψας καὶ τὴν κεφαλὴν του πρὸς τὴν δαικουργοῦσαν κόρην· μετὰ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας ἐπέστρεψε κρατῶν ἀπὸ τῆς χειρὸς τὸν υἱόν του. Ἡ Λεοντίνη δὲν εἶχε κινήσῃ.

— Νὰ, ποῖος θὰ σὰς κάμῃ νὰ μείνετε ἂν ἀκόμη ἔχετε καρδίαν. Ἐδμόνδε μου, παιδί μου, πήγαινε ἀγκάλιασέ την καὶ εἰπέ την· μητέρα! Εἰς αἰτίαις σου τὴν ἐπότισαν τόσαις πίκραις· φίλησέ την, παιδί μου.

Μετὰ ἓνα μῆνα—μάτην αἱ τῆς ἀνωτέρως τάξεως κυρία ἔδανον ἐν πείσματος καὶ ἀγανακτήσεως τὰ χεῖλη των—συνεζεύχθησαν. Ὁ Μιλσάν ὅπως λυσσάξῃ τοὺς κακεντρεχεῖς προσέλαθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του τὸν παρὰ τῇ βαρονίδι ἄλλοτε ἡνίοχον Γιάννην, καὶ ἠγόρασε μεγαλοπρεπὲς ὄχημα.

[Ἐπεται τὸ τέλος.]

Α. Π. Κ.

Ἐκ τῆς «Θεσσαλίας», συγγράμματος πολλοῦ λόγου ἀξίου τοῦ κ. Ν. Γεωργιάδου, μεταφέρομεν τὴν κατωτέρω ὁραίαν περιγραφὴν τοῦ Ὀλύμπου, πολυμνήτου κατοικίας τῶν ἀρχαίων θεῶν, ὅστις ἀπὸ τοῦ νῦν θελεῖ ἀποτελεῖ τὸ πρὸς βορρᾶν ὄριον τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους.

Σ. τ. Δ.

#### ΟΛΥΜΠΟΣ

Εἰς τὰ βόρεια τῆς Θεσσαλίας ὑψοῦται ὁ περιβόητος Ὀλύμπος, ὅστις, ἐκτεινόμενος κατ' ἀρχὰς εἰς συνέχειαν μεγαλοπρεπῶν κορυφῶν ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, καθόσον προβαίνει ἀνατολικώτερον καταπίπτει ἐκ τοῦ αἰθέρου αὐτοῦ ὕψους, καὶ ὡς κάτω Ὀλύμπος τελευτᾷ ἔτι μᾶλλον καταβαίνων εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν. Τὸ ὄρος τοῦτο, περιβάλλον ἐκ βορρᾶ τὴν Θεσσαλικὴν πεδιάδα, διὰ τε τὸ ὕψος του καὶ τὰ ἐκτεταμένα δάση του καὶ τὰς βαθεῖας αὐτοῦ χαράδρας καὶ τὸν ὅλον ἐν γένει ὄγκον του, παραβάλλεται ὑπὸ τινων περιηγητῶν μὲ τὰς Ἀλπεῖς τῆς Ἑλβετίας· ἀλλ' αἱ νοτιώτεραι αὗται Ἀλπεῖς κεῖνται ὑπὸ τὸν ὄρειον γλαυκὸν οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος· αἱ μεγαλοπρεπεῖς κορυφαὶ τοῦ Ὀλύμπου, περιβαλλόμεναι ἀπὸ γλυκεῖαν καὶ διαυγῇ ἀτμοσφαιρᾶν, δὲν ἐμποιοῦσι τὴν αὐστηράν καὶ μελαγχολικὴν ἐντύπωσιν, ἣν αἰσθάνεται τις ἀνερχόμενος τοὺς παγῶνας καὶ βράχους τῶν Ἑλβετικῶν Ἀλπεων, ἀλλὰ συγκινοῦσιν ἡδύτατα τὰς αἰσθήσεις καὶ ἐξάπτουσι τὴν φαντασίαν. Ἐνταῦθα ὁ Ὀρμυρος καὶ ὁ Ἡσίοδος ἐνεπνεύσθησαν ὁραίαις ποιητικαῖς εἰκόνας, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάγνωσις θὰ μαρτυρῇ ἔσχατὴ τὴν ἀπαράμιλλον καλλονὴν τῶν τόπων. Δικαίον ἐστὶν δὲ εἰς τὸ ὄρος δύο πλευρὰς, τὴν βορείαν ἢ Μακεδονικὴν καὶ Πιερίαν, ὡς ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ ἐγκαταστάσεως τῆς Θρακικῆς φυλῆς τῶν Πιέρων, καὶ τὴν μεσημβρινὴν ἢ Θεσσαλικὴν καὶ Περιοικτικὴν, ὡς ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ ἐνοικήσεως τῆς Πελασγικῆς φυλῆς τῶν Περίαιδων· καὶ αὕτη μὲν, καὶ τοὶ μὴ στερουμένη ἐντελῶς δασῶν, δὲν παρουσιάζει τὴν κραταίαν

καὶ ἄφρονον βλάστησιν ἐκείνης, ἐνέχει ὅμως ἀρόσιμα ὁροπέδια καὶ εὐχλόους νομάς, διακρίνομενας ὑπὸ δικυγιστάτων βουκίων, ἐνθα βόσκουσι πολλὰ ἀγέλαια ποιμνίων. Ἐν τῇ πλευρᾷ ταύτῃ ὑπάρχει καὶ ἡ ὁρεινὴ λίμνη Ἀσκορίς (Νεζερὸς). Τὸ μεσημβρινὸν τοῦτο ὁροπέδιον τοῦ Ὀλύμπου, ὅπερ ἤδη ὑψοῦται κατὰ τοὺς Ἀγγλικούς χάρτας εἰς 4,500 πόδας ὑπὲρ τὴν ἐπιρᾶναιαν τῆς θαλάσσης, καταπίπτει ἔτι μᾶλλον πρὸς τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν καὶ καλεῖται, κατ' ἀντιδικστολήν πρὸς τὰς ὑψίστας κορυφὰς τοῦ ὄρους, Κάτω Ὀλύμπος· ἡμίσειαν δὲ ὦραν ὑπὲρ τὸ ὁροπέδιον τοῦτο παύει πᾶσα βλάστησις ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ὄρους, συνισταμένων ἤδη ἐκ φαλακρῶν καὶ γυμνῶν τιτανολίθων μέχρι τῶν ὑψίστων κορυφῶν αὐτοῦ. Ὅλως ἀλλοίαν ὄψιν παρουσιάζει ἡ ἀριστερὴ πλευρὰ τοῦ Ὀλύμπου· καὶ ἐνέχει μὲν καὶ αὕτη πλουσίαις νομάς, ἀλλὰ διακρίνεται πρὸ πάντων διὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ ἐκτασιν τῶν δασῶν τῆς καὶ τὰς βαθεῖας καὶ ἀποτόμους χαράδρας, αἵτινες διαιλακοῦσι τὰς πλευρὰς τοῦ ὄρους. Ἐνταῦθα ὑπὲρ τὸ χωρίον Σκουτῖνα ἐκτείνεται τὸ ὑπὸ τοῦ Λιθίου μνημονευόμενον πυκνότατον δάσος Καλλιπέυκη, διακρίνομενον ὑπὸ ἀφρόνων ὑδάτων, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου κατῆλθον εἰς τὴν Πιερίαν αἱ ὑπὸ τὸν ὕψιστον Φίλιππον Μάρκιον Ῥωμαϊκαὶ λεγεῶνες· ἐνταῦθα ὑπὲρ τὸ χωρίον Λιτόχωρον παρτηρεῖται ἡ βαθύτερα καὶ ἀποτομωτέρα χαράδρα τοῦ Ὀλύμπου, ἥτις κατὰ τὴν ἐκφράσιν τοῦ Heuzey φαίνεται διήκουσα μέχρι τῶν ἐγκατῶν τοῦ ὄρους, καὶ διὰ τῆς ὁποίας καταφέρονται θορυβώδεις τὰ ὕδατα τοῦ Ἐνιπέως εἰς τὴν πεδιάδα· ἔτι βορειότερον δι' ἐτέρως χαράδρας ἀγοῦσης εἰς τὸ στενὸν τῆς Πέτρας καταβρέουσι τὰ ὕδατα τοῦ Ἑλικῶνος. Καὶ αἱ μὲν κατώτεραι μοῖραι τοῦ ὄρους, ἰδίως παρὰ τὴν κοίτην τῶν καταβρέοντων χειμᾶδων καὶ ἐν αὐτῇ καλύπτονται ὑπὸ τῶν ὑδροχαρῶν πλατάνων, οἵτινες ἀνωτέρω ἀντικαθίστανται ὑπὸ καστανεῶν, καὶ ἔτι ἀνωτέρω ὑπὸ ἐλατῶν καὶ πευκῶν· κριτικιστάτη δὲ εἶνε ἡ βλάστησις κατὰ τὸ στενὸν τῆς Πέτρας καὶ περὶ τὴν μονὴν τοῦ Ἀγίου Διονυσίου, ἥτις κεῖται ἐν τῷ μέσῳ ἀγρίας καὶ ῥωμαντικῆς φύσεως τρεῖς ὥρας ὑπὲρ τὸ Λιτόχωρον. Βαθέα δάση πευκῶν καλύπτουσι τὰς ὄχθας τοῦ ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ ὄρους παρὰ τὴν μονὴν κατερχομένου Ἐνιπέως, αἵτινα ἀνωτέρω ἀντικαθίστανται ὑπὸ πυκνοτάτου δάσους ἐλατῶν, καλουμένου διὰ τὴν σκιερότητα αὐτοῦ Μαυρολόγγου. Ὑπὲρ αὐτὸ παύει πλεον πᾶσα βλάστησις καὶ ἄρχονται αἱ φαλακραὶ καὶ ἐκ φαίου τιτανολίθου συνιστάμεναι πλευραὶ διηυλακωμέναι ὑπὸ ἀπείρων ῥωγμῶν, ἐν αἷς καθ' ὅλον τὸ ἔτος διαμένει ἡ χιών, ὅθεν ἐπρομηθεύοντο αὐτὴν οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Πιέρας. Ἐκ τῆς χιόνος ταύτης ζῆται ὁ Σιμωνίδης ἐν τινὶ ἐπιγράμματι διασωθέντι παρ' Ἀθηναίῳ (III, 125) ἐν ὥρᾳ ἰσχυροῦ καύματος, ὅπως ἐγγέωσιν εἰς τὸ ποτὸν αὐτοῦ

Τῇ ρα ποτ' Ὀλύμπου περὶ πλευρὰς ἐκάλυψεν  
ὄψιν ἀπὸ Θρηίκης ὀρνύμενος βορέης·  
ἀνδρῶν δ' ἀρχαίων ἔδασε φρένας· ἄτερ ἐθαπθῇ  
ζωὴ Πιερίην γῆν ἐπισσαμένη  
ἐν τῇ ἐμεῖ καὶ τῇ γεύετο μέρος· οὐ γὰρ εἴκοις  
θερμὴν βαστάζειν ἀνδρὶ φίλῳ πρόποσιν.

Ἐνταῦθα εἰσέρχεται τις ἐντὸς εὐρυτάτου κύκλου, ἐνθα ἀμφιθεατρικῶς εἶνε κατατεταγμένοι καθ' ὀρίζοντιους στιβάδας οἱ κολοσσαῖοι τιτανόλιθοι, ἐξ ὧν συνίστανται αἱ κορυφαὶ τοῦ ὄρους. Ἐκ τοῦ βάρους τοῦ κύκλου τούτου ὑψοῦνται κατακαθέτως ὑψηλοὶ καὶ κατεσχισμένοι βράχοι, ἀποτελοῦντες μίαν τῶν ὑψίστων κορυφῶν τοῦ ὄρους, τὴν καλουμένην Καλόγηρον, ὡς χρησιμεύσασαν κατὰ τὴν ἐν τῷ τόπῳ παράδοσιν εἰς τάφον τοῦ Ἀγίου Διονυσίου· ὀλίγον δὲ μεσημβρινώτερον τῆς κορυφῆς ταύτης ὑψοῦνται ἑτερεὶ κορυφαὶ τοῦ ὄρους καὶ ὅλοιοι Βυζαντινῆς ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων ἡ ὑψίστη ὑπὲρ τὴν κοιλάδα τῆς Καρυᾶς καλεῖται παρὰ τῶν ἐγγχωρίων Τσουμᾶ. Οἱ τῆς κοιλάδος κάτοικοι πιστεύουσιν ὅτι ἐπ' αὐτῆς κεῖται μεγάλη πλᾶξ ματ' ἐπιγραφῆς, ἀντὶ τῆς ὁποίας ὁμῶς ὁ Heuzey εὗρε στήλην ἐκ λίθων ἱδρυμένην πρὸς καταμέτρησιν τοῦ βάρους τῆς πιπτούσης χιόνος, ὡς καὶ συντρίμματα τινα κεράμων ἀνήκοντα εἰς προϋπάρχοντα ἐνταῦθα χριστιανικὸν ναῖσκον. Πέραν τῆς κορυφῆς ταύτης πρὸς βορρᾶν ἐκτείνεται μικρὸν τι ὁροπέδιον, καὶ ἐκ τῆς βορείας πλευρᾶς αὐτοῦ ἀνυψοῦται ἑτέρα τῶν ὑψίστων κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου, ἡ καλουμένη ἐκ τινος ἐκεῖ ἱδρυμένου ναΐσκου κορυφὴ τοῦ Ἀγίου Ἡλίας. Τὸ ὕψος τῆς κορυφῆς ταύτης ὑπολογίζεται κατὰ τοὺς Ἀγγλικούς χάρτας 9,754 πόδας, ἥτοι 2,972 μέτρα· τὸ δὲ ὑπὲρ τὸ Πύθιον ὕψος αὐτοῦ καταμετρηθὲν καὶ ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ὑπὸ τοῦ Ξεναγόρα εὗρεθῇ 10 στάδια καὶ ἐν πλεονον πλὴν 4 ποδῶν, ὅ ἐστι 1,877 μέτρα. Τὸ περὶ τῆς καταμετρήσεως ταύτης ἐπιγράμμα εὗρίσκειται παρὰ Πλουτάρχῳ ἐν τῷ βίῳ τοῦ Παύλου Αἰμιλίου.

Ὀλύμπου κορυφῆς ἐπὶ Πυθίου Ἀπόλλωνος  
ἱερὸν ὕψος ἔχει (πρὸς τὴν κάθειον ὁ ἑμετέρος)  
πλήρη μὲν δεκάδα σταδίων μίαν· αὐτὴ ἐπ' αὐτῇ  
πλεονον τετραπόδιον λειπόμενον μετέσθαι.  
Εὐμήλου δὲ μιν υἱὸς ἐθίκατο μέτρα κελεύθου  
Ξεναγόρας· οὐ δ', ἀνάξ, χεῖρε καὶ ἐσθλὸν δίδου.

Καὶ κατὰ μὲν τὸν Heuzey ἡ τοῦ Ἀγίου Ἡλίου κορυφὴ θεωρεῖται ὡς ἡ ὑψίστη τῶν κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου, κατὰ τὸν Γερμανὸν ὁμῶς Barth καὶ τὸν Ἀγγλον Tozer ἡ κορυφὴ αὕτη εἶνε ταπεινότερα πόδας 300—500 ἑτέρως κορυφῆς κειμένης βορειοανατολικῶς τῆς ῥηθείσης, καὶ ἥτις, περιβαλλομένη πανταχόθεν ὑπὸ βαθέων καὶ ἀποτόμων κρημνῶν, καθίσταται δυσανάβατος καὶ ἀπροσπέλαστος εἰς τοὺς περιηγητάς. Εἶνε δὲ αἱ κορυφαὶ ὡς καὶ αἱ ἀνώτεραι πλευραὶ τοῦ ὄρους οὐ μόνον ἐστερημέναι πάσης βλαστήσεως, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἀλλὰ καὶ ἐντελῶς ἀνυδροὶ· διὸ καὶ οἱ ἀναρρώμενοι εἰς αὐτάς περιηγηταὶ ὀφείλουσι νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν τὸ ἀναγκαιὸν ὕδωρ, ὅπως

μὴ ἀναγκασθῶσι. καθὼς ὁ Heuzey, νὰ πῶσιν ὕδωρ τῆς χιόνος· ἀλλὰ καὶ ὀδηγῶν ἐμπείρων ἔχουσιν ἀνάγκην οἱ ἀναβαίνοντες, διότι αἱ πολλαὶ καὶ βαθεῖαι χαράδραι, αἱ διαιλακοῦσαι τὰς πλευρὰς τοῦ ὄρους, καθιστῶσι δύσκολον τὴν ἀνέυρεσιν τῆς στενωποῦ, ἥτις δίκην ἰσθμοῦ ἐνώνει τὰς διὰ τῶν χαράδρων χωριζόμενας πλευρὰς αὐτοῦ· δύναται δὲ τις νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐπὶ τῶν ὑψίστων κορυφῶν ἀνάβασιν εἴτε ἐκ τῆς βορείας πλευρᾶς αὐτῶν ὑπὲρ τὸ μοναστήριον τοῦ Ἀγίου Διονυσίου, καθὼς ὁ Heuzey, εἴτε ἐκ τῆς βορειοδυτικῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους ὑπὲρ τὸ χωρίον Κοκίνοπλο, καθὼς ὁ Barth, εἴτε τέλος ἐκ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους ὑπὲρ τὴν κοιλάδα τῆς Καρυᾶς εἰς τὴν μνημονευθεῖσαν κορυφὴν Τσουμᾶ.

Ἡ ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου ἀποψις εἶνε θαυμασία· ἀπ' ἐνὸς μὲν καθορᾶται ἅπασα ἡ Μακεδονία, ἀπ' ἑτέρου δὲ ἅπασα ἡ Θεσσαλία, τῶν ὁποίων αἱ λίμναι καὶ οἱ ποταμοὶ φαίνονται ὥστε ἰχνογραφημένοι ἐπὶ τοῦ χάρτου. Καὶ πρὸς Μ. μὲν ἀποκαλεῖται τὸν ὀρίζοντα ὁ μεγαλοπρεπὴς Παρνασσός, ἀμυλλώμενος πρὸς τὸν Ὀλύμπου κατὰ τε τὸ ὕψος καὶ τὸν ὄγκον, πρὸς Α. δὲ σχηματίζει ἡ θάλασσα εὐρὸν τόξον ἀπὸ τοῦ Ἀθω μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Μιτυλήνης, καὶ πρὸς Δ. ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος ἡ μακρὰ καὶ πολυκόρυφος σειρὰ τοῦ Πίνδου.

Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου εἶδεν ἡ φαντασία τῶν προγόνων μας τὴν μακαρίαν κατοικίαν τῶν θεῶν, τὰς δὲ ἀγρίας χαράδρας τῶν βορείων αὐτῶν πλευρῶν καὶ τὰς ἐν αὐταῖς κρήνας τῶν δικυγῶν ὑδάτων καὶ τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐρημίαν τῶν ἐκτεταμένων αὐτῆς δασῶν ἐθεώρησαν ὡς ἔδραν καὶ κατοικίαν τῶν Μουσῶν· ἀλλὰ πῶς καὶ διὰ τί ἄρα μεταξὺ τόσων ὁρέων τῆς ἑλληνικῆς γῆς νὰ θεωρηθῇ ὁ Ὀλύμπος ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν ἱερὸν ὄρος τῶν προγόνων μας; Διὰ τί εἰς τὸ προσδοκιστάτον τοῦτο ὄριον τῆς χώρας των νὰ θέσωσιν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τὴν κατοικίαν τῶν προστατευόντων αὐτοὺς θεῶν καὶ τὴν ἔδραν τῶν Μουσῶν, αἵτινες ἐνέπνευσαν τοὺς αἰδοὺς τῆς μεσημβρινώτερης Ἑλλάδος; Ἀρὰ γε τὸ καταπληκτικὸν ὕψος τοῦ ὄρους, οὐ τινος αἱ κορυφαὶ περικτεφόμεναι συχνάκις ὑπὸ νεφῶν ἀπέκρυπτον ἀπὸ τὰ βέβηλα ὄμματα τῶν θνητῶν τὸ ἱερὸν ἔδος τῶν ἀθανάτων, τὰ ἄγρια αὐτοῦ καὶ βαθύτατα δάση καὶ αἱ λοιπαὶ φυσικαὶ ιδιότητες τοῦ ὄρους ἐπιδράσασαι ἐπὶ τῆς φαντασίας τῶν προγόνων μας κατέστησαν αὐτὸ ἐστὶν τῆς θρησκείας καὶ τῶν Μουσῶν αὐτῶν; Πιστεύω ὅχι, διότι καὶ ἄλλα ὅρη ἐπίσης ὑψηλὰ, ἐπίσης συνηρερῆ καὶ ἄγρια ἐνέχει ἡ ἑλληνικὴ γῆ· πιθανώτερον δὲ φαίνεται, ὅτι ἡ καθιέρωσις τοῦ Ὀλύμπου τοῖς θεοῖς καὶ ταῖς Μούσαις ἐγένετο κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐγκατασταθεισῶν μικρῶν καὶ ἀσήμεν φυλῶν, τῆς πελασγικῆς φυλῆς τῶν Περίαιδων καὶ τῆς θρακικῆς τῶν Πιέρων. Τὰ ἔθνη ταῦτα δὲν ἦ-



σαν μὲν ἰσχυρὰ καὶ πολυάνθρωπα, παραμείναντα ἄσημα καθ' ἅπασαν τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν ἰσορίαν, κατεῖχοντο ὅμως ὑπὸ τῆς βαθείας ἐκείνης ἐμπνεύσεως καὶ τοῦ ἰσχυροῦ ἐκείνου ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις παρήγαγε καὶ ἐστερέωσε τὰς θρησκευτικὰς ἀπάντων τῶν ἐθνῶν. Καὶ οἱ μὲν Περγαῖοι, κατοικοῦντες τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ ὄρους, ἐγκαθίδρυσαν ἐπὶ τῶν κορυφῶν αὐτῶν τὴν μεγάλην αὐτῶν θεότητα, τὸν Πελασγικὸν Δία, ἡ δὲ μικρὰ θρησκευτικὴ φυλὴ τῶν Πιέρων, ἐνωρὶς ἀποσπασθεῖσα ἀπὸ τοῦ μεγάλου θρησκευτοῦ κορμῶν καὶ ἐγκαταστάσα μεταξὺ τῶν ἐλληνικῶν φυλῶν ἐν τῇ βορείᾳ πλευρᾷ τοῦ Ὄλύμπου, ἔθεσεν ἐντὸς τῶν βαθέων δασῶν τὰς ἀγρίας καὶ ἐνθουσιώδεις αὐτῶν θεότητας, τὰς Μοῦσας. Αἱ φυλαὶ αὗται, ἐλθοῦσαι εἰς ἐπιμύζιον μετὰ τῶν τὴν Θεσσαλικὴν πεδιάδα κατοικούντων Αἰολέων, μετέδωκαν αὐτοῖς τὸν ἱερὸν αὐτῶν ἐνθουσιασμόν, καὶ εἰς τοῦτο ἔως χρεωστεῖται ἡ πρόωρος ἀνάπτυξις καὶ τὸ βαθὺ αἶσθημα τῆς Αἰολικῆς ποιήσεως. Τὴν μετὰ τῶν Αἰολέων καὶ τῶν λοιπῶν ἐλληνικῶν φυλῶν, τῶν κατοικουσῶν κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους τὴν Θεσσαλικὴν πεδιάδα, ἀνάμειξιν τῶν Περγαίων καὶ Πιέρων τεκμαίρομεθα καὶ ἐκ τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας, ἧς συμμετέσχον ὅτε ἐκ Πιερίας Ὀρφεὺς καὶ ὁ Περγαῖος Μόψος, συμπλέοντες μετὰ τῶν λοιπῶν Ἀργοναυτῶν οὐχὶ ὡς πολεμισταί, ἀλλ' ὁ μὲν Ὀρφεὺς ὡς ἀοιδὸς λύων τὰς ἐρίδας καὶ παραμυθῶν τὰς λύπας τῶν συμπαυτῶν, ὁ δὲ Μόψος ὡς μάντις τῆς ἐκστρατείας· διὸ καὶ αὐτὸν εἰσάγει ὁ Πίνδαρος ποιοῦντα σπονδὰς κατὰ τὸν ἀπόπλουν εἰς τὸν Δία καὶ ἐπικαλούμενον τὴν ἀρωγὴν αὐτοῦ καὶ εὐδῶσιν τοῦ ἔργου. Βραδύτερον δὲ αἱ φυλαὶ αὗται, συγκατελθοῦσαι μετὰ τῶν Αἰολέων ἢ καὶ μόναι ὑπὸ ἀρχηγούς προφήτας καὶ ἱεροφάντας, ἐγκατέστησαν παρὰ τὰς ὑπώρειας τοῦ Περνασσοῦ καὶ τοῦ Ἑλικῶνος, καὶ ἔτι μεσημβρινώτερον ἐν τῇ Ἑλευσίνι, συναποφέρουσαι τὴν λατρείαν τῶν τοπικῶν αὐτῶν θεοτήτων· ταύτας δ' ἐκεῖ παραλαβόντες οἱ ἀοιδοὶ τῆς μεσημβρινώτερας Ἑλλάδος ἀφῆσαν τὸν ἄγριον αὐτῶν καὶ τοπικὸν χαρακτῆρα, καὶ τὰς περιέβαλον τὴν ἰδεώδη καλλονήν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐκόσμηε τὰ πλάσματα αὐτῆς ἡ ἐλληνικὴ φαντασία. Οὕτω δὲ διὰ τῶν ἀθανάτων ἐπὶ τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου μεταδοθεῖσαι αἱ θεότητες ἐκείναι, ἐγένοντο τὸ ἀντικείμενον τῆς λατρείας καὶ τοῦ σεβασμοῦ ἀπάσης τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς· ὥστε οὐκ ἀπεικότως λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ὅτι οἱ πρῶτοι ποιήσαντες θεογονίαν τοὺς Ἕλλησιν εἶνε ὁ Ὀμηρὸς καὶ ὁ Ἡσιόδος. Καὶ ἡ μὲν πελωρία θεότης τῶν Πελασγῶν, ὁ Ζεὺς, μετεβλήθη εἰς τὸν ἰδεώδη ἐλληνικὸν Δία, ὃν ἐξέμνησεν ἡ Μοῦσα τοῦ Ὀμήρου καὶ ἔγλυψεν ἡ ἀθάνατος χεὶρ τοῦ Φειδίου· αἱ δὲ ἄγριαι καὶ ἐνθουσιώδεις δρυάδες τῶν Πιερικῶν δασῶν, αἱ Μοῦσαι, αἱ τροφοὶ τοῦ Διονύσου, ἐγένοντο ἔφοροι τῶν γράμ-

μάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Οὐ μόνον δὲ τὰς θεότητας αὐτῶν συναπέφερον αἱ ἐκ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ὄλύμπου καὶ τῆς Θεσσαλικῆς πεδιάδος κατελθοῦσαι φυλαὶ, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ ὄρους ἀπέδωκαν εἰς πλεῖστα τῶν ὑπ' αὐτῶν κατοικηθέντων ὀρέων· διὸ καὶ ἐν τῇ Ἡλιδι καὶ ἐν τῇ Λέσβῳ καὶ ἐν τῇ Ἀκκωνίᾳ καὶ παρὰ τὴν Σμύρνην καὶ ἐν τῇ Βιθυνίᾳ καὶ ἐν τῇ Μυσίᾳ ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα Ὀλυμπος. Ἀλλὰ μετ' ὅλην τὴν πληθύν τῶν Ὄλύμπων ὁ Θεσσαλικὸς Ὀλυμπος ἔμεινε τὸ κατ' ἐξοχὴν ἱερὸν ὄρος καὶ ἡ κοίτις τῆς θρησκευτικῆς τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ὑψίστης κορυφῆς ἦτο ἡ θαλερὰ κατοικία τοῦ Διὸς, ἐπὶ δὲ τῶν ταπεινότερων κορυφῶν κατῴκει ὁ λοιπὸς χορὸς τῶν οὐρανίωνων (Ἀπολ. Ἀρ. 3. 1131). Ἐκεῖ, ἐνθα σήμερον ὑπάρχει ὁ μικρὸς ναῖσκος τοῦ Ἀγίου Ἡλίου, ἔδρυτο τὸ πάλαι ὁ βωμὸς τοῦ Διὸς, ἐνθα κατ' ἔτος ἀνέρχοντο οἱ ἱερεῖς τοῦ ἐν τῇ πόλει Διὸς ναοῦ, ὅπως τελέτωσι θυσίαν εἰς τὸν Ὑψίστον. Καὶ σήμερον δὲ οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἀγίου Διονυσίου ἀναβαίνουν τὴν 204' Ἰουλίῳ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τελοῦντες λειτουργίαν ἐν τῷ ἐκεῖ ἱδρυμένῳ ναΐσκῳ, καὶ οὕτω παραμένει μέχρι τοῦ νῦν ἡ ἱερότης τοῦ ὄρους.

Αἱ δὲ θαυμαστικαὶ διηγήσεις τῶν ἀρχαίων περὶ τῶν συμβαινόντων ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ὄλύμπου, ὡς π. χ. ὅτι τὰ ἐπὶ τῆς τέρας τοῦ βωμοῦ γραφόμενα γράμματα παρέμενον ἀνεξάλειπτα καθ' ὅλον τὸ ἔτος διὰ τὴν διηγετικὴν ἐπὶ τῶν κορυφῶν ἐπικρατοῦσαν γαλήνην καὶ ἄπνοιαν καὶ ἄλλα τοιαῦτα, διακηρύσσονται καὶ μέχρι τῆς σήμερον τροποποιημένοι παρὰ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τοῦ ὄρους. Πάντες πιστεύουσιν, ὅτι ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ συμβαίνουν θαυμάσια πράγματα· καὶ οἱ μὲν διηγοῦνται, ὅτι ποιμήν τις εἶδεν ἐπὶ τῆς ὑψίστης κορυφῆς τοῦ ὄρους μεγαλοπρεπέστατον παλάτιον, περιβαλλόμενον ὑπὸ λευκοτάτων κιόνων, ὅπερ ὁ μὲν ἔκτοτε οὐδεὶς εἶδε πλέον· ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι ἐκεῖ εὐρίσκεται εὐρύτατον στάδιον, ἐνθα οἱ ἄρχοντες ἐτέλουν τοὺς ἀγῶνας τῶν. Δημιῶδες δὲ τι ἔσμα θέτει ἐκεῖ τὴν κατοικίαν τῶν Μοιρῶν.

Ἀπὸ τοῦ Ὄλύμπου τὴν κορυφὴν  
τὰ τρία ἄκρα τοῦ οὐρανοῦ,  
ὅπου αἱ μοῖραι τῶν μοιρῶν  
καὶ ἡ ἐδική μου μοῖρα  
ἀς ἀκούσῃ καὶ ἀς ἐλθῇ.

Τοιοῦτος λοιπὸν ὢν ὁ Ὀλυμπος, ὑμνήθη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ ἐκοσμήθη διὰ πολλῶν καὶ ποικίλων ἐπιθέτων, ἅτινα πάντα χαρακτηρίζουσι τὰς φυσικὰς αὐτοῦ ιδιότητας. Καὶ διὰ μὲν τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν κορυφῶν αὐτοῦ καλεῖται μακρὸς (Ἰλ. II. 40.), διὰ δὲ τὸ πολυχάραδρον αὐτοῦ πολύπτυχος καὶ πολυδεὶράς (Ἰλ. XX 5 καὶ ἀλ.), διὰ δὲ τὴν λάμψιν, ἣν ἐκπέμπουσιν αἱ ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων φωτιζόμεναι αὐτοῦ κορυφαί, ἐκαλεῖτο αἰγλήεις καὶ αἰπύς. Καὶ σήμερον δὲ, ἐν ἀνεφέλῳ καὶ γαληνίῳ ἡμέρᾳ βλέπει τις τὰς

λαμπρὰς κορυφὰς τοῦ ὄρους ὑψομένους ἐν τῷ μέσῳ λεπτῆς καὶ καθαρᾶς ἀτμοσφαίρας, δειροπολῶν τὸν ἰδεώδη καὶ ὅλως θεῖον ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου περιγραφέντα Ὀλυμπον, ὅστις

Οὐτ' ἀνέμοισι τινάσσεται· οὔτε πόντ' ὄμβρῳ  
δεύεται, οὔτε χιὼν ἐπίκειται· ἀλλὰ μέλ' αἴθερ  
πέπταται· ἀνέμελος· λευκὴ δ' ἐπιδέδρουσε αἴγλη.

## Η ΑΓΑΠΗ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ E. De Amicis].

Πολλοὶ ἔγραψαν κατὰ τῆς χειρίστης συνηθείας πλεῖστων ὁσων, οἵτινες, ἂν καὶ ἀγαπῶσι τὴν ἀνάγνωσιν καὶ δύνανται νὰ ἐξοδεύωσι, δὲν ἀγοράζουσι ποτὲ ἐν βιβλίῳ.

Τὰ αἴτια τῆς συνηθείας αὐτῆς τοῦ μὴ ἀγοράζειν ἢ μᾶλλον τῆς ἐλλείψεως τῆς συνηθείας τοῦ ἀγοράζειν εἰσὶ πολλὰ, πρῶτιστα δὲ μοὶ φαίνονται ὅτι ἡ βιβλιοθήκη δὲν θεωρεῖται ἀκόμη ὡς ἐπιπλὸν ἀναγκαῖον πρὸς στολισμὸν τῆς οἰκίας, ὅτι τὸ βιβλίον δὲν ἐκλαμβάνεται καὶ ὡς ἀντικείμενον στολισμοῦ, ὅτι ἀγαπῶμεν μὲν ἐπὶ τέλους τὴν ἀνάγνωσιν ὅχι ὅμως ἀκόμη καὶ τὸ βιβλίον.

Ἐγὼ δὲ πιστεύω ὅτι ἐξ ὅλων τῶν ἐπιπλῶν τὸ ἔχον ὀλιγωτέραν ἐξόδουσιν εἶναι ἡ βιβλιοθήκη.

Πλεῖστοι δὲν ἐννοοῦσι κατ' οὐδένα τρόπον νὰ διατηρήσωσι βιβλίον τι ἀφοῦ τὸ ἀνέγνωσαν.

Καθ' ἑκάστην στιγμὴν δύναται τις ν' ἀκούσῃ εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα τινὰ νὰ λέγῃ· Ὅχι ἀνεγίνωσκον εὐχαρίστως αὐτὸ τὸ βιβλίον. Τὸν ἐρωτῶσι διατί δὲν τὸ ἀγοράζεις· Διατί δὲν τὸ ἀγοράζεις; ἀποκρίνεται ὁ ἐρωτώμενος· Καὶ τί θέλεις νὰ τὸ κάμω ἀφοῦ τὸ ἀναγνώσω;—Δι' αὐτὸν καὶ τοὺς ὁμόφρονάς του ἐν βιβλίῳ ἀναγνώσθην εἶναι ἀχρηστον, καὶ ἔχουν δίκαιον νὰ μὴ θέλουν νὰ γεμίσουν τὸν οἶκόν των ἀπὸ παληόχαρτα. Εἰσέλθετε εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῶν. Κατὰ τὸ πλεῖστον θὰ ἴδτε συλλογὰς κογχυλίων, αὐγῶν, πετραδίων, γραμματοσήμενων, ὡς καὶ κουτίων διὰ σπύρτα· ἀλλὰ δὲν θὰ ἴδτε μίαν συλλογὴν βιβλίων. Πλητταχὺ θὰ ἀπαντήσῃτε κατὰ τι, ὅπερ νὰ σὰς ὑπομνήσκῃ ὅτι ἡ οἰκογένεια τρώγει, παίζει, κοιμάται· οὐδὲν ὅτι ἀναγινώσκει. Εἶναι πολυτέλεια τὸ νὰ ἴδῃτε ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τινων τραπεζίων ἢ ἐδῶν καμμίαν εἰκοσάδα τόμων, τὸ τρίτον τῶν ὁποίων ἀνήκει εἰς τὸ παιδίον, τὸ ὅποιον πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ τέσσαρα ἢ πέντε εἰς δανεικά. Τὰ ὀλίγα, τὰ ὁποῖα μένουσιν, — ἡ μόνη βιβλιακὴ ιδιοκτησία τῆς οἰκίας — εἰναι κατεσχισμένα καὶ κατεξηλωμένα, καὶ ἔχουσι τὰ πρῶτα φύλλα κεκαλυμμένα ἀπὸ ἱερογλυφικά καὶ ζωγραφίας. Τὰ μεταχειρίζονται διὰ νὰ ἀνάπτωσι τὸ πῦρ καὶ νὰ προμηθεύωσι ἀπὸ χαρτίων τὰ μέρη ἐκεῖνα τῆς οἰκίας, ὅπου πάντοτε πρέπει νὰ ὑπάρχῃ χαρτίον. — Διατί ἔσεχίσετε αὐτὸ τὸ βιβλίον; ἐρωτᾷτε. — Αἱ! καλὰ! —

ἀποκρίνονται — τὸ ἐδιχθάσαμεν καὶ τὸ ξαναδιχθάσαμεν ὅλοι!

Οἰκία ἀνευ βιβλιοθήκης εἶναι οἰκία ἀνευ ἀξίας, — ἔχει τι τοῦ ξενοδοχείου — εἶναι ὡς πόλις ἀνευ βιβλιοπωλείου — χωρίον ἀνευ σχολείου, — ἐπιστολὴ ἀνευ ὁρογραφίας.

Πόσον εἶναι ὠραία μία βιβλιοθήκη! Πόσα πράγματα βλέπει τις εἰς αὐτήν, καὶ πόσῃν εὐχαρίστησιν δύναται νὰ ἀντλήσῃ ἀπὸ αὐτῆς καὶ ἐκεῖνος ἔτι, ὅστις ἀναγινώσκει πρὸς ἀπλὴν διασκέδασιν, ἐὰν ἔχῃ ὀλίγον μόνον αἰσθημα καὶ φαντασίαν.

Οἱ θαυμασιώτεροι καρποὶ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας εὐρίσκονται ἐδῶ συνηθροισμένοι ἐντὸς μικροῦ διαστήματος, ὑπὸ τὴν χεῖρά μου. Καρποὶ θεῶν ἐμπνεύσεως, καρποὶ μελετῶν καὶ σπουδῶν, αἵτινες ἐρρυτίδωσαν προῶς τὰ εὐγενέστερα ἀνθρώπινα πνεύματα, καρποὶ τῶν λαμπροτέρων φαντασιῶν τῆς οἰκουμένης παρουσιάζονται ἐδῶ συγκεφαλαιωμένοι εἰς σχῆμα μικρῶν παραλληλεπίπεδων, φυλακισμένοι μετὰ τῶν τεσσάρων σάνιδων, διηρημένοι κατ' ἐποχὰς, κατ' ἔθνη, κατὰ γλῶσσας, καθ' ὕλην, κατ' ἀξίαν, ἡριθμημένοι καὶ παρατεταγμένοι ὡς στρατοί. Ἐν διαμέρισμα μοὶ ἀνοίγει τοὺς παρελθόντας αἰῶνας, ἕτερον μὲ μεταφέρει εἰς τόπους μακρινούς, τοῦτο μοῦ ἐγγίζει τὴν καρδίαν, ἐκεῖνο μοῦ κεντᾷ τὴν διάθεσιν πρὸς γέλωτα, τὸ τρίτον μὲ κάμνει νὰ δειροπολῶ, τὸ τέταρτον νὰ σκέπτωμαι καὶ τὸ ἄλλο ἐκεῖνο νὰ κλαίω. Εἰμπορὼ νὰ ἐκλέξω κατὰ τὴν διάθεσίν μου. Πρόκειται μοὶ ἐν φαρμακείῳ ἡθικόν· εὐρίσκω εἰς αὐτὸ διανομὰς διὰ τὰς ζοφεράς ἡμέρας, διὰ τὰς γαληνούς, διὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἀκηδίας, δι' ἐκείνας, καθ' ἃς μὲ καταλαμβάνει ἡ μανία τῆς ἐργασίας. Καὶ εἰς τὴν ποικιλίαν τῆς ὕλης ἀνταποκρίνεται ἡ ποικιλία τῆς θεωρίας. Ἐδῶ εἶναι οἱ κολοσσοί, — λεξικά καὶ μεγάλα βιβλία μετ' εἰκονογραφίαν — οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸν σκελετὸν τοῦ μικροῦ αὐτοῦ κόσμου. Ἐεῖ σείροι πυκναὶ τόμων ὀγκώδων, σκοτεινοῦ χρώματος, — παλαιὰ ἐκδόσεις οἰκονομικαὶ κλασικῶν ἔργων, — ταπεινὰ τὴν θεωρίαν, ἀλλὰ πλήρεις ζωικῆς τροφῆς, καθὼς εἰς τὸν πραγματικὸν κόσμον οἱ ἀληθοῦς ἀξίας ἀνθρώποι. Ὑπὸ αὐτὰς ἡ ἀριστοκρατία τῶν δεσμιῶν, ἡ προνομιοῦχος τάξις τῆς βιβλιοθήκης, περιβεβλημένη στιλπνὰ δέματα καὶ κεκοσμημένη με χρυσὰ ἐγκαύσματα. Κατόπιν ἡ κομψὴ καὶ χαρίεσσα νεότης· τὸ ῥόδιον χεῖμα τοῦ Lemonnier, τὸ κυανὸν τοῦ Barbéris, τὸ ἐρυθρόξανθον τοῦ Hachette, τὸ κιτρινωπὸν τοῦ Levy, ἑκατὸν χρώματα ἑκατὸν ἐκδόσεων φιλαρέσκων, αἵτινες ἀνιλλῶνται ποῖα νὰ ἐλκύσῃ πλεῖστον τὰ βλέμματα. Κατόπιν πάλιν μακρὰ σείραι τομίδων δημοδρόμων καὶ πενήτων, τὰ ὅποια εἶναι ὡς ὁ πολὺς ὄχλος τῆς βιβλιοθήκης, βλέπόμενος μετ' ἀδιαφορίας καὶ ἐλάχιστα ἐφελκύν τὴν προσοχήν. Κάτωθι ἀκόμη



αί πολύτιμοι μικραὶ ἐκεῖναι ἐκδόσεις, ὁμιλος ἀνήσυχος, ὅστις πηγαίνοντο ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν ἐξοχὴν, διὰ τοῦ σιδηροδρόμου καὶ τῆς ἀμάξης, ἀπὸ τοῦ θυλακίου εἰς τὸν ὁδοπορικὸν σάκκον, ἀπὸ τοῦ κιβωτίου εἰς τὸ προσκεφάλαιον, καὶ ἀρκεῖται εἰς τὰ διαλείμματα τῆς ἡμέρας, ἅτινα τῷ χαρίζονται. Ἐν τῷ πλήθει τούτῳ ἔχοντες τὰς συμπαιδείας μας, τοὺς παλαιούς φίλους, τοὺς φίλους τῆς γῆς, τοὺς διδασκάλους, τοὺς εὐεργέτας, τοὺς κακοὺς συμβούλους, τὰς κενὰς κεφαλὰς, τὰς ἀπολεσθείσας ψυχὰς, τοὺς εὐλαβεῖς, τοὺς δολιχοὺς, τοὺς γελωτοποιοῦς, τοὺς παρασίτους, τοὺς ἱεροκλήρυκας, τοὺς παρηγορητάς. Καὶ εἰς τὸ βάθος ἐπὶ τέλους, εἰς τὸ ἰσώγειον, τέσσαρα δάκτυλα ἄνω τοῦ πατώματος, τὸ κομπητήριον, ἐνθα κατὰκείται ἐστοχασμένα γύδην, διαλελυμένα καὶ σκεπασμένα ἀπὸ κόβιν, βιβλία καὶ φυλλάδια παντὸς σχήματος καὶ χρώματος, τὰ ὅποια ἔζησαν μίαν ἡμέραν ἢ μίαν ὥραν ἐν τῇ διανοίᾳ μας, εὐωχίαι τοῦ πνεύματος κατὰ τὸν Γουεράτσην, προιονίδια τῆς ἀνθρωπίνης εὐφύας· ποιήσεις γαμήλιοι, πρῶτα δοκίμια ποιητῶν χρωκοπησάντων, μυθιστορήματα ὁμηρικὰ, ἡμερολόγια, λίβελλοι, μιμήσεις, λογοκλοπίαι, τερθρεῖαι, ἀνοησίαι, ῥάκη καὶ φύκη τῆς φιλολογίας, προωρισμένα διὰ τὴν ἐξέδραν τοῦ καπνοπώλου ἢ διὰ τὸ καλῶθαι τοῦ σαρωτοῦ.

Ἡ ἀγάπη τῶν βιβλίων, αὐξάνουσα βαθμικῶς, καταντᾷ αἰσθημα κατ' ὁλοκληρίαν διάφορον ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς ἀναγνώσεως καὶ πηγῇ, κατ' ἐαυτὴν καὶ μόνην, μυρίων ἡδονῶν ζωηροτάτων, ἡδονῶν τῆς ὁράσεως, τῆς ἀφῆς, τῆς ὁσφρήσεως. Βιβλία τινὰ εὐχαριστεῖται τις νὰ τὰ ψαύῃ, νὰ τὰ θωπεύῃ, νὰ τὰ φυλλολογῇ, νὰ τὰ ὁσφραίνεται. Ἡ ὁσμὴ τοῦ προσφάτου τύπου προξενεῖ ῥίγη ἡδονῆς. Μὲ κλειστοὺς ὀρθαλμοὺς ὁσφραϊνόμενος δύναται τις ν' ἀναγνωρίσῃ ἐὰν βιβλίον τι εἴναι ἀρχαῖον, ἢ μόνον παλαιόν, ἢ νέον, ἢ νεώτατον. Χρώματά τινὰ μερικῶν ἐκδόσεων καταθέλγουσι, καὶ ἐρωτεύεται τις μικρὰ τινὰ σχήματα καὶ ἐξώφυλλα, καθὼς σώματά τινὰ κομψὰ καὶ πρόσωπα ἐράσμια. Δοκιμάζει τις ἀληθῶς διὰ τὰ μικρὰ καὶ χαρίεντα βιβλία ἐν αἰσθημα σπουδῆς μᾶλλον ἐρασμίας παρά διὰ τὰ ὀγκώδη, καὶ ἐγείρων μετὰ ἀγῶνος βιβλίους τινὰς μεγάλας αἰσθάνεται εὐαρέσκειαν, τὴν ὁποῖαν δὲν δύναται νὰ ὀρίσῃ, ἀλλ' ἥτις εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν αἰσθάνεται ἀνεγείρων οἰονδήποτε ἄλλο βάρος. Εὐφραίνεται τις νὰ διαθέτῃ τὰ ἴδια βιβλία κατὰ νέαν τάξιν, ἀπαρτίζουσιν νέον συνδυασμὸν χρωμάτων· κατ' ἐκαστὴν ἡμέραν κάμνει πρὸς ἐργασίαν· ἔπειτα ἔχει νὰ πληρώσῃ τὰ κενὰ, ν' ἀνταλλάξῃ τὰς ἐκδόσεις, νὰ υποδεχθῇ τὰ νέα ἐρχόμενα, νὰ ἀπολύσῃ τὰ ἀναχωροῦντα, νὰ θεωρεῖ ὅσα πάσχουσι, νὰ ἀντικαταστήσῃ ὅσα ἐπαλαιώθησαν, νὰ κάμῃ τὸν ἔρωτα μὲ ἐκεῖνα τὰ

ὅποια λάμπουν· ἔχει ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐν μικρὸν Καστὸς νὰ κυβερνήσῃ, ἐντὸς τοῦ ὑποῖου δοκιμάζει ὅλας τὰς ἡδονὰς, ὅλας τὰς δυσχερεσκείας, ὅλους τοὺς φθόνους καὶ ὅλας τὰς μικρὰς ἐκεῖνας φιλοδοξίας ἐνὸς μικροῦ βασιλέως, ὅστις μὴ δύναται νὰ αὐξήσῃ τὰ ὄριά του ὅσον Θέλῃ, διασκεδάζει καὶ παρηγορεῖται ἀνακατόνων ἀδιακόπως τὸ ὀλίγον τὸ ὅποιον κατέχει.

Εἶναι μεγάλη πλάνη νὰ νομίζῃ τις ὅτι διδάσκεται ἐξίσου ἐκ τῶν βιβλίων, τῶν ὑποῖων εἶναι κύριος, καὶ ἐξ ἐκεῖνων τὰ ὅποια δανείζεται. Ἐν βιβλίῳ δὲν εἶναι πρόξενον τῆς ὠρελείας, τὴν ὁποῖαν δύναται νὰ προξενήσῃ, ἐὰν δὲν εἶναι ἰδιοκτησία μας. Πρέπει νὰ δύναται τις νὰ τὸ καταναλίσκῃ, νὰ τὸ ὑποσημειώσῃ, νὰ στίξῃ ἐπ' αὐτοῦ θαυμαστικά, νὰ διπλώσῃ τὰς σελίδας, νὰ σημειώσῃ τὰ περιθώρια μὲ τὸν ὄνυχον. Βιβλίον, τὸ ὅποιον διέρχεται μόνον τοῦ οἴκου, δὲν ἀφίνει ἱγὺν βαθεῖα. Καὶ ἔπειτα, ὅποια διαφορὰ! Ἐὰν τὸ ἔχετε εἰς τὴν οἰκίαν, τὸ ἀναγινώσκετε, καὶ τὸ διέρχεσθε πάλιν κατ' ἐκεῖνας τὰς περιστάσεις ἀκριβῶς, κατ' ὅς εἴθε κάλλιον διακτεθειμένοι νὰ δεχθῆτε ἐξ αὐτοῦ μίαν ἐντύπωσιν ζωηράν καὶ ὠφέλιμον, διότι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον σὰς κάμνει νὰ ἐπιζητήτε τὴν ἀνάγνωσιν αὐτὴν μᾶλλον μιᾶς ἄλλης εἶναι μία ἰδιαιτέρα διάθεσις τῆς ψυχῆς, ἢ ὅποια, ἐὰν ἦτο γρεῖα νὰ ζητήσητε τὸ βιβλίον ἀλλαχοῦ, ὅα μετεβάλλετο ἴσως πρὶν ἢ τὸ βιβλίον ἔλθῃ εἰς χεῖράς σας.

Πόσον εἶναι μεγάλη ἡ ἐπενέργεια μιᾶς βιβλιοθήκης ἐπὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων! Ἡ τύχη πολλῶν ἀνδρῶν ἐξητήθη ἐκ τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ βιβλιοθήκης εἰς τὴν πατρικὴν αὐτῶν οἰκίαν. Τὸ νὰ ἔχῃσι πρόχειρον, κατ' ὅλας τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας, τὸν τρόπον τοῦ νὰ ἱκανοποιήσωσι τὴν πρώτην παιδικὴν περιέργειαν, νὰ ἀποδιώξωσι φυλλολογοῦντες βιβλία τὴν ἀνίαν τῶν βροχερῶν ἡμερῶν, ἔρριψεν εἰς πλεῖστα πνεύματα τὰ πρῶτα σπέρματα ἔρωτος πρὸς τὴν σπουδὴν, ὅστις κατήχησε μὲ τὸν καιρὸν φλογερὸν πάθος διὰ τὴν ἐπιστήμην, καὶ ἐγονιμοποίησε πρωτῶς δυνάμεις τινὰς τῆς διανοίας, τὰς ὁποίας ἡ ὑποχρεωτικὴ καὶ περιορισμένη σπουδὴ τοῦ σχολείου ἤθελεν ἀφῆσαι ἀγόνους. Καὶ ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὰ μεγάλα ἀποτελέσματα, εἶναι καλὸν νὰ ἐμπνέωμεν εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν τὴν λατρείαν τῶν βιβλίων, ἀκόμη πρὸ τῆς ἀγάπης τῆς ἀναγνώσεως. Εἶναι καλὸν διὰ τὸ παιδίον νὰ ὑπάρχῃ μία γωνία τῆς οἰκίας, ὅπου νὰ ᾔναι ἀνεγερμένον ἕνας βωμὸς εἰς τὴν σπουδὴν καὶ εἰς τὴν μάθησιν, πρὸς τὸν ὅποιον βλέπει αὐτὸ τοὺς γονεῖς του νὰ δεικνύωσι κάποιον σεβασμὸν καὶ ἐπιμέλειαν· ἕνας θάλαμος σιωπηλός, ὅπου ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν βλέπει τινὰ ἀκίνητον καὶ σοβαρόν· ἐν μέρος καθιερωμένον εἰς τὸ φαγητόν, ἄλλο εἰς τὴν ἐργασίαν, καὶ ἄλλο εἰς τὴν ἀνάπαυσιν. Καὶ νεανίσκος κατόπιν ὅα ἀναγινώσκῃ μετὰ ἐξαιρετικῆς τινος

εὐχαριστήσεως τὰ βιβλία ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶναι οἰκεία εἰς τὸν ὀρθαλμὸν ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ εἶδε χιλιάδας νὰ τακτοποιῶσι, καθαρίζωσι, περιποιῶνται οἱ γονεῖς του· τὰ ὅποια εἶχον ἤδη δι' αὐτόν, ἕκαστον κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ καὶ τὸ χρῶμα τοῦ, φανταστικὴν τινὰ σημασίαν πρὶν ἢ μάθῃ τὸ ἀλφάβητον. Βεβαίως δὲ ὅα ὑπάρχῃ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ νέου, ὅστις ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτοῦ ἔτῶν εἶδε τὴν οἰκογένειάν του νὰ διατηρῇ καὶ νὰ σέβηται θρησκευτικῶς τὰ βιβλία, καὶ ἐκεῖνον ὁ ὅποιος εἶδεν αὐτὴν νὰ ζῇ ἐκ τῆς βιβλιακῆς ληστείας καὶ νὰ κάμνῃ τὰ ἀναγνωσθέντα βιβλία ὅ,τι κάμνομεν τὰ παλαιὰ ὑποδήματα καὶ τὰ ἀποριπτόμενα ἐνδύματα.

Καὶ ἔπειτα τί ἐξανίσταται μυκίως καὶ ἡδύτερον ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ τέκνου τὴν οἰκογένειαν μακρυσμένην ἢ διασκορπισμένην, τοὺς ἀποθανόντας γονεῖς, τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, τὴν στοργὴν καὶ τὰς φροντίδας δι' αὐτὸν περιβάλλετο; Τὰ βιβλία, τὰ ὅποια φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, τὰ ὅποια αὐτὸς οὗτος ἔθεσεν εἰς τὴν χεῖρά του, περὶ τῶν ὁποίων ὠμίλησε μετ' αὐτοῦ, τῷ ἀναμνησκουσι τὰς προσφιλεῖς αὐτοῦ ἀναγνώσεις, τὰς κρίσεις του, τὰς ἰδέας του, μυρίας ἀποχρώσεις τῶν φυσικῶν αὐτοῦ κλίσεων. Ἐπὶ τινῶν βιβλίων τῷ φαίνεται ὅτι βλέπει εἰς τὸ φῶς τοῦ λύχνου νὰ κλίνωσι τὰ ἀποστρίβοντα ἐκεῖνα δίοπτρα καὶ ἡ λευκὴ ἐκείνη κεφαλὴ. Ἄλλα τῷ ἀναμνησκουσι τὴν οἰκογένειαν καθήμενὴν ἐν κύκλῳ, προσεκτικὴν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ἐνὸς ἐκ τῶν μελῶν τῆς· ὁσεῖς προσφίλων προσώπων, ἀναφωνήσεις καὶ γέλωτας εὐθύμους ἢ λυγμοὺς κακῶς πνιγμένους τῶν μικρῶν ἀδελφῶν του, ἀναμνήσεις αἰτίνας ὅα εἶχον ἐκφύγει τῆς μνήμης του ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου. Τὸ τέκνον ἐκεῖνου, ὅστις ἡγάπησε τὰ βιβλία, ὅα ἀγαπᾷ τὰ βιβλία, καὶ δὲν θέλει εἶσθαι ψυχὴ κατ' ὁλοκληρίαν κοινὴ ἐκεῖνη, ἐν ᾗ διαμένει ἡ λατρεία αὐτῇ.

Ἄ! ὅς βλέπωμεν λοιπὸν νὰ σχηματίζεται πέριξ ἡμῶν μὲ τὸν καιρὸν ὁ κύκλος αὐτὸς φίλων ἀφῶνων καὶ πιστῶν· ὅς ἐγείρωμεν τὴν εἰρηνικὴν αὐτὴν ἀκρόπολιν ἵνα εὐρωμέν ἀνακούφισιν ἐντὸς αὐτῆς κατ' ὅς ἡμέρας θέλωμεν εἶσθαι πολιορκημένοι ἀπὸ τὰς ὀλίψεις τῆς ζωῆς. Αἱ ἡμέραι αὐταὶ ἔρχονται καὶ μετ' αὐτῶν ἡ ἀνάγκη τῆς μοναξίας καὶ τῆς σιωπῆς· ὅα ᾔναι λυπηρὸν τότε νὰ μὴ ἔχῃ τις μίαν γωνίαν τῆς οἰκίας, ὅπου νὰ δύναται νὰ καταφεύγῃ ὅπως δοκιμάσῃ νὰ λησμονήσῃ τοὺς ζῶντας παρηγορούμενος μὲ τοὺς νεκρούς!

Ἐν Μεσολογγίῳ.

X. Μ. Π.

#### ΑΘΗΝΑΪΚΑ

4

Τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα, ὅπερ ἐσχάτως ἀνεκινήθη ἐν Ἀρτῇ, καὶ οὐτινος δὲν δύναται τις νὰ προῖδῃ τὴν ἐξέβασιν καὶ τὰς διαστάσεις, ἡδύνατο νὰ

γεννηθῇ καὶ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἅμα τῇ ἀπελευθερώσει αὐτῆς· διότι ἂν ἡ Ἑπειρὸς εἶχε τὸν Ἀλῆ πασσάν της, εἶχε καὶ ἡ Ἀττικὴ τὸν Ἀλῆ ἀγῶν της, τὸν γνωστὸν ὑπὸ τὰ ὀνόματα Χατζαλῆς καὶ Χασεκῆς, καίτοι ὁ Βεῖβόδας οὗτος τῶν Ἀθηνῶν δὲν δύναται νὰ ἐξισωθῇ πρὸς τὸν μεγαλειόβουλον Τεπελενλῆν, οὐτινος ἡ φιλοδοξία ἐπὶ τοσοῦτον ἐξετείνετο, ὥστε νὰ ἀναφωνήσῃ ποτὲ στενάχων· «Ἀχ! νὰ μὴν ἔλθω προτῆτερα εἰς τὸν κόσμον! μὲ τὴν βοήθειαν ὀλίγων τρελλῶν ὅα ἐγινόμενον προφήτης!» Ἐν τούτοις ἀμφοτέροις ἦσαν ὑπουργοί, δόλιοι, δραστήριοι, ἀνδρεῖοι, αἰμοχαρεῖς καὶ πλεονέκται, εἰς τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο πλεονέκτημα ἀνάγκουσι τὴν ἀρχὴν τῶν τὰ ἀγροτικὰ ζητήματα ὦν ἐμνήσθημεν, διότι ὁ, τε Πασκῆς καὶ ὁ Βοῖβόδας ἐγένοντο κύριοι πολλῶν κτημάτων καὶ ἀπερῶντων ἐκτάσεων γῆς, ἅτινα πάντα ἀνήκον εἰς τοὺς δυστυχεῖς καταδυνάστευμένους, καὶ εἰς ὧν τὴν κυριότητα οὐδέποτε πλέον ἐπανῆλθον.

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀρπάγων ὑπῆρχε καὶ ἡ ἐξῆς διαφορὰ· ὅτι ὁ Χασεκῆς εἶχε σφοδρὸς ἐν τῷ τόπῳ ἀντιπερισπασμοὺς, καὶ συνεχῶς κατηγγέλλετο καὶ κατερρηδιουργεῖτο ὑπὸ τε τῶν προῦχόντων τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἰσχυρᾶς μερίδος ἐντοπίων Τούρκων ἀντιπάλων αὐτοῦ, συνεπεία δὲ τῶν καταγγελιῶν τούτων, τῶν λεγομένων ἀγωγῶν, πολλὰκις ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς· καὶ κατ' ὅρου μὲν νὰ ἐπανέρχεται εἰς Ἀθήνας θρασύτερος, ἐντούτοις ἐγινώριζεν ὅτι ἡμέραν τινὰ ὅα ἀπολέσῃ τὸ ἀξίωμα ἀνεπιστρεπτεῖ, καὶ διὰ τοῦτο ἐφρόντιζεν ὅπως ἀποκτᾷ τὰ κτήματα διὰ νομίμων τίτλων, ἐνῷ ὁ Τεπελενλῆς οὐδὲν τοιοῦτον διανοήθη ποτὲ, οὔτε εἶχεν ἀνάγκην νὰ διανοηθῇ.

Παράδοξος δὲ εἶναι ὁ τρόπος, δι' οὗ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξηνάγκαζεν ὁ Χασεκῆς τοὺς ὑπηκόους του νὰ τῷ ἐκχωρῶσι τὰ κτήματα τῶν οὗτος, κατὰ τὰς διηγήσεις γερόντων τινῶν, ἦτο ὁ ἐξῆς· «σὲ ὁπρὶον ἤθελε νὰ τοῦπάρῃ τὸ κτήμα ἐξέλεγε πεσεῖται μέσα σὲ μαντύλι τρία μῆλα καὶ ἕνα βόλι», ὁ κομιστῆς τῶν ὄρων παρήγγελλεν εἰς τὸν ἀτυχῆ δωρολήπτην νὰ προσέλθῃ ταχέως ὅπως συνταχθῇ τὸ συμβόλαιον, δι' οὗ ἐπώλει εἰς τὸν Χατζαλῆν τὸ κτήμα του ἀντὶ τῶσον γροσίων, καὶ ἔφευγεν ὁ Ἀθηναῖος ἐννοῶν τὴν σημασίαν τῆς σφαίρας ἐξελώρει ἀκουσίως τὸ κτήμα του προσποιούμενος βεβαίως καὶ τὸν παιδρὸν.

Ὁ Χατζαλῆς διανοεῖτο νὰ καταστήσῃ τὰς Ἀθήνας τοῖς ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἡ καταδίκη του εἰς ἐξορίαν καὶ μετὰ ταῦτα εἰς κεφαλικὴν ποινὴν ἐκτελεσθεῖσαν ἐν Κῷ τὴν 23 Δεκεμβρίου 1795 ἀνέτρεψε τὰ σχέδιά του.

Τὸ ζήτημα τῆς ἐπιστροφῆς τῶν κτημάτων τοῦ Χασεκῆ εἰς τοὺς ἀρχαίους κυρίους τῶν φαίνεται ὅτι ἀνεκινήθη καὶ τότε, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος· διότι ἀναγινώσκουμεν τὰ ἐξῆς εἰς χρονικὸν τι περὶ τῶν Ἀθηνῶν ἐκδοθὲν ὑπὸ Ἑπαμ. Σταματιάδου· «Ἐξορισθέντος τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ πρὶν ἔτι τῆς κα-







Οί "Αγγλοι, ἀκριβεῖς ὄντες καὶ ἐν πράγμασι, περὶ ὧν ἄλλοι ἀδιαφοροῦσι, φυλάττουσι στατιστικὴν περὶ παντὸς ὅ,τι συμβαίνει ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ, ἐν τοῖς διαδρόμοις καὶ δὴ ἐν τῷ ἐστιατορίῳ αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ἀρτίως δημοσιευθεῖσαν ἐκθεσὶν τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, οἱ 600 "Αγγλοι βουλευταὶ, ἀπὸ τῆς ἐφεταινῆς ἐνάρξεως τῶν συνεδριάσεων μέχρι τῆς 15 αὐγούστου, ἔπραγον 125 πρῶτα προγεύματα, 9058 δεύτερα προγεύματα, 10,594 γεύματα καὶ 278 δείπνα ἐντὸς τοῦ Κοινοβουλίου. Ἡ δυσαναλογία τῶν πρώτων καὶ τῶν δευτέρων προγευμάτων καταπλήττει μόνον τοὺς ἀγνοοῦντας τὴν καθόλου δίκαιαν τῶν "Αγγλῶν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐφεταινῆς συνόδου. Ἄλλοι τοὺναντίον θαυμάζουσιν, ὅτι παρετέθησαν ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ οὐχὶ 125 πρῶτα προγεύματα, ἀλλὰ ἐν καὶ μόνον τούτων· διότι ὁ "Αγγλος, ἅμα ἐξαναστὰς τοῦ ὕπνου, προαριστᾷ κατ' οἶκον· ἐξαιρετικαὶ λοιπὸν περιστάσεις ἐδέχθη νὰ προκαλέσωσι τὰ 125 πρῶτα προγεύματα. Τῷ ὄντι, ἐφέτος αἱ ὑπὸ τῶν βουλευτῶν τῆς Ἰρλανδίας ἐπενεχθεῖσαι μυριάριθμοι τροποποιήσεις εἰς τὸ ἱρλανδικὸν νομοσχέδιον ἐβίασαν τὴν Βουλὴν πλεονάκι· νὰ συνεδριάσῃ ἄνευ διακοπῆς 24, 30 καὶ 40 ὥρας. Πολλοὶ τῶν βουλευτῶν ἐκόντες ἄκοντες ἔλαβον τὸ πρῶτον πρόγευμα ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ. Οἱ κορυφαῖοι δηλονότι τῶν τε φιλελευθέρων καὶ τῶν συντηρητικῶν συνεφώνησαν ἀλλήλοις, χάριν τῆς ἀπαιτουμένης ἀπαρτίας, νὰ μεταβαίνωσιν εἰς οἶκον ἀνὰ πέντε ἢ ἕξ ἐπὶ μίαν μόνον ἢ δύο ὥρας, ἵνα προαριστήσωσι, νὰ μένωσι δὲ οἱ ἐπίλοιποι ἐν ταῖς ἐδραῖς των. Μόνοι οἱ Ἰρλανδοὶ, ἐντείναντες τὰς φυσικὰς δυνάμεις των, δὲν ἐξήρχοντο τῆς βουλευτικῆς αἰθούσης, ἀλλ' ἐπέμενον ἄσιτοι βοῶντες, ὠλακτοῦντες, βορυβοῦντες καὶ ἀείποτε νέας προτείνοντες τροπολογίας. Ἐὰν ἐπὶ τέλους ἐγένετο δεκτὸν τὸ περὶ Ἰρλανδίας νομοσχέδιον τοῦ Γλάδστωνος, χάρις ὀφείλεται καὶ εἰς τὰ 125 πρῶτα προγεύματα.

Χαρακτηριστικὸν τῶν ἐν Ἀμερικῇ κρατούντων δικαστικῶν ἡθῶν ἀναφέρει ἐφημερίς τις τὸ ἀκόλουθον συμβᾶν ἐν τῇ Salt Lake, τῇ πόλει τῶν Μορμόνων. Εἰς τὸν εἰρηνοδίκην τῆς πόλεως ταύτης κ. Piper προσήλθε γυνή τις ἵνα συμβουλευθῇ αὐτὸν περὶ γείτονός τινος, ὅστις πολλάκις ἐρχόμενος ὕβριζεν αὐτὴν ἐντὸς τῆς οἰκίας της, ὃ δὲ δικαστὴς οὗτος συνεβούλευσεν αὐτὴν νὰ ἐφοδιασθῇ βούνερον καὶ μαστιγῶσιν ἀνιερῶς τὸν γείτονα, ἅμα ἤθελε πάλιν τολμήσῃ νὰ εἴπῃ ὕβριστικὸς κατ' αὐτῆς λόγους. Οὕτω καὶ ἐγένετο· ἀλλ' ὅμως, συλληφθεῖσα ἡ γυνὴ ἐπὶ πληγαῖς καὶ αἰκίαις, καὶ εἰς τὸν δικαστὴν Piper προσελθούσα, εἶπε δικαιολογουμένη, ὅτι τὴν συμβουλὴν αὐτοῦ ἠκολούθησε.

Ὁ εἰρηνοδίκης, αἰσθανθεὶς τὴν ὀρθότητα τοῦ ἐπιχειρήματος, ἀπέλυσε τὴν κατηγορουμένην, ἀλλ' ὅμως ὥς λίαν εὐσυνείδητος ἀνὴρ, ἐπειδὴ προ-

δήλως εἶχε διαπραχθῇ πλημμέλημα, καὶ ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῇ ὁ ἔνοχος, ἐκατηγόρησεν αὐτὸς ἐαυτὸν εἰς τὸ δικαστήριον αὐτοῦ, ὅτι ἀθέμιτον συμβουλὴν ἔδωκεν, ἀπέτεινεν εἰς ἐαυτὸν ἐρωτήσεις κατὰ τοὺς διαγεγραμμένους τύπους, ἐπέστην περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐνοχῆς, ἀπηύθυνεν εἰς ἐαυτὸν σπουδαίας νοουθεσίας ἐπὶ τῇ παραβάσει τοῦ νόμου, (παραβάσει ἔτι βαρυτέρᾳ, ὥς εἰς τὸ παριττάμενον πλήθος ἐξηγείτο, ἐπειδὴ ἐκ δικαστοῦ ἐγένετο), καὶ τέλος κατεδίκασεν ἐαυτὸν εἰς πρόστιμον, ὅπερ καὶ ἀμέσως εἰς ἐαυτὸν ἀγογγύστως ἀπέτισεν, ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ θυλακίου ἐξαγαγὼν καὶ εἰς τὸ δεξιὸν μετενεγκὼν τραπέζικόν γραμματίον. Τὸ πλήθος ἀπῆλθεν ἐκ τοῦ δικαστηρίου μετὰ σιγῆς κατεχόμενον ὑπὸ θαυμασμοῦ πρὸς τὴν σοφίαν τῶν ἑθῶν καὶ τὴν ἀρίστην διαγωγὴν τοῦ μικροῦ ἀντιπροσώπου τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς.

Κατ' ἐπίσημον στατιστικὴν, ἡ πολιτεία Οὐτᾶ ἐν Ἀμερικῇ παρήγαγεν ἐν ἔτει 1880 ἀργυρὸν ἀξίας 26 1/2 ἑκατομ. φράγκ. Ἐν ἔτει 1874 ἡ παραγωγὴ ἀνῆλθεν εἰς 30 ἑκατομ. Ἐν τῇ αὐτῇ πολιτείᾳ εὐρέθησαν ἐπ' ἐσχάτων καὶ πλουσιώτατα στρώματα ἀντιμονίου.

Εἰς ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

## ΥΠΕΙΝΗ

Καθαρισμὸς τῆς ἀτμοσφαιρᾶς δωματίων.

Ὁ καθοδηγὴς κ. Χρηστομάνος συμβουλεύει τὸ ἀκόλουθον μέσον πρὸς καθαρισμὸν δωματίων, ἐν οἷς κενταὶ ἀσθενεῖς· Εἰς ἕκαστον τοιοῦτον δωμάτιον, αἵθουσαν, διάδρομον ἢ κλίμακα, τίθενται ἐν ἡ καὶ πλείονα πινάκια μετὰ κόνεως, παρσκευασθείσης ἐξ 100 μερῶν βάρους ἄμμου θαλασσίας ἢ πριονισμάτων ξύλου, καὶ μίγματος προηγουμένως καλῶς ἀναδευθέντος ἐκ πέντε μερῶν κεκαθαρισμένου φαινελαίου (τοῦ κοινῶς φαινικοῦ ὀξέος, acide phénique, καλουμένου), καὶ 15-25 μερῶν ὕδατος. Δις ἢ τρις τῆς ἐβδομάδος πλύνεται τὸ ἔδαφος ἐλαφρῶς διὰ σπόγγου ἢ πανίου ναλογίαν τῶν 100 μερῶν τοῦ πρώτου ὀξὺ κατ' ἄρτος τοῦ δευτέρου. Εἰς 4 ὀκάδας ὕδατος λ. χ. ρίπτονται 15-20 δράμια φαινικοῦ ὀξέος· ἡ δὲ ποσότης αὕτη τοῦ τελευταίου δύναται ἐφ' ἅπαξ νὰ μετρηθῇ καὶ σημειωθῇ ἐπὶ μικροῦ τινος ποτηρίου, ὀριζομένου διὰ τὴν χρῆσιν ταύτην. Ἐπειδὴ δὲ τὸ καθαρὸν φαινικὸν ὀξὺ εἶνε στερεόν, πρέπει νὰ ἐντεθῇ ἡ περιέχουσα αὐτὸ φιάλη ἐπὶ τινας στιγμὰς εἰς ὕδωρ θερμὸν, ὅτε ἀμέσως ῥευστοῦται ποσότης ἀρκούσα. Καλὸν εἶνε νὰ ὑπάρχῃ ὀλόκληρος φιάλη φαινικοῦ ὀξέος κρυσταλλικοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Δυσώδη ἀέρα ἐστιατορίων βελτιοῦμεν ῥαντίζοντες τὸ ἔδαφος διὰ τοῦ λεγομένου ὕδατος τῆς Κολωνίας (Eau de Cologne), ἢ ἑξαρτῶντες ἐν τῇ γωνίᾳ τεμάχιον φλανέλλας, βεβεργμένον ἐλαίῳ